

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

Moje putovanje s Aristotelom kroz anarhističku utopiju

Graham Purchase

Graham Purchase

Moje putovanje s Aristotelom kroz anarhističku utopiju

1994

<http://www.stocitas.org/aristotel.htm>

Tiskano izdanje: Graham Purchase: *Moje putovanje s Aristotelom
kroz anarhističku utopiju*, Što čitaš?, Zagreb, 2001,

www.stocitas.org Prijevod knjige Graham Purchase: *My Journey
With Aristotle to the Anarchist Utopia*, III Publishing, SAD, 1994

anarhisticka-biblioteka.net

1994

Sadržaj

Prvo poglavlje	5
Proljeće I	5
Drugo poglavlje	11
Proljeće II	11
Treće poglavlje	21
Jack	21
Četvrto poglavlje	29
Crystal Brook	29
Peto poglavlje	42
Po gradu: rad i igra	42
Šesto poglavlje	56
Škola	56
Sedmo poglavlje	64
Cat River	64
Osmo poglavlje	71
Proljeće III	71

„Nećemo ih više vidati,” rekao je rudar, kao da mi je čitao misli, „kao niti ugljen, vrlo vjerojatno.” tužno je primjetio. „Loš je za okoliš. No, trebati će ugljen sljedećih par godina. Bilo što je bolje od nuklearne energije. A ima toliko toga za napraviti. Stare zidove treba popraviti da bi se opet mogli početi baviti poljoprivredom. Uvijek ima zdravog posla koji treba odraditi. Sad kad ne moramo raditi za šefove ili vladu, možemo se sami zaposliti u izgradnji svog novog života. Života za nas, našu djecu i djecu naše djece.”

Rudari su se počeli priključivati početku povorke. Krenuo sam s njima, dok nas je masa pozdravljala kada smo prolazili kroz vrata rudnika. U trenutku kada je povorka bila u nešto većem redu, krenuli smo s brda prema gradu. Rudar mi je rekao:

„Neki stari čovjek, stranac u ovom kraju, je napisao krasnu melodiju i riječi za prvomajsku pjesmu. Lokalna pop grupa je napravila singl iz toga. Svi smo se složili da bi bilo dobro zapjevati tu pjesmu negdje oko podneva, što je upravo sada. Evo, tu su ti riječi, ja ih ionako znam iz srca.”

Riječi su bile gotovo potpuno identične riječima prvomajske pjesme koju sam čuo u Bear Cityju, osim što je ovdje bila i šesta strofa. Možda sam je čuo na radiju ili tako nešto?

Kada dođe kraj, samovoljnoj sili, autoritetu i moći,
Kako bi život i sloboda bile naše pravo,
Zauvijek se time čovječanstvo sebi odužuje.
Sudac, kralj i vladar silaze sa svog trona,
Odustaju od svog doba, odustaju od država,
Sve sada postaje volja naroda.

Kraj ili početak?

hodanjem, ali lift nije bio daleko. Pritisnuo je crvenu tipku i nakon jedne minute smo se počeli penjati prema površini.

„Vidio sam te na sastanku... pobjedili smo, znaš... Pekarski sindikat, kao i svi ostali stvorili su svoje milicije, koje su se na kraju ujedinile i višestruko nadjačale policiju na površini. Naravno, policija nije puno znala o rudnicima pa smo ih i ovdje brzo sredili. Buenaventura zove to „anarhija”, no daleko je sve to skupa od kasa. Zapravo, ljudi napokon imaju kruh svaki dan, nakon tko zna koliko mjeseci. Nije bilo previše nasilja i policija je još dobro prošla. Uostalom, sami su to započeli. A poginulo je 22 rudara u napadu na naše sindikalne prostorije.”

Uskoro smo došli na površinu. Tijekom tih tjedan dana koje sam proveo na dnu rudnika zima je napokon popustila i bilo je toplije. Led se otopio, a tople kiše su isprale bljuzgu i blato. Nekoliko vlati trave je pronašlo svoj put kroz naslage ugljene prašine. Trava je bila jako zelene boje, tipične za sve što raste u rano proljeće. Iz daljine je dolazila prvomajska povorka. Rudari su bili okupljeni kod ulaza u rudnik i sa svojim transparentima u rukama čekali su povorku kako bi joj se priključili. Stajao sam potpuno zaprepašten. Sanjam li ja to još uvijek, ili je to stvarnost postajala budućnost o kojoj sam upravo sanjao? Povorka je bila sve bliže. Svaka grupa koju možeš zamisliti bila je prisutna. Različita društva, aktivističke grupe, svaka grana proizvodnje koje možeš pronaći u regiji.

Ekološke grupe su se ujedinile s radničkim grupama, te postale dijelom ove veličanstvene i spontane društvene energije. Na kaminima su svirali različiti muzičari i muzičarke, dok su oko njih bile cijele obitelji, stvarajući šarenu kombinaciju suprotnosti. Cijela povorka je bila samoorganizirana i ujedinjena zajedničkom željom za festivalom i proslavom. Počeo sam prepoznavati neka lica iz grada u povorci, neki bi mi mahnuli, na što bi im uzvratio pozdrav. Toplo proljetno sunce mi je grijalo lice i napokon sam u potpunosti došao k sebi. Rudar koji me doveo do površine je nekako uspio pronaći nešto kave za mene. Iako sam bio zahvalan, kava je imala okus kao blato i bila je u jednoj od onih odvratnih stiropornih šalica.

Prvo poglavlje

Proljeće I

Bilo je hladno. Bilo je mokro. Bilo je bijedno. Kiša i susnježica su jedva topile led, koji je hladan vjetar stalno stvarao. Ljeto sam proveo radeći različite poslove. Mjesec dana sam uređivao i popravljao vrt obitelji Fitzwilliams, gledajući kako visoko drže svoj nos i slušajući stalne pritužbe. Naravno, oni nisu prstom mrdnuli, niti travku pomaknuli. Sljedeći mjesec sam proveo skupljajući voće, točnije ogrozd, gadne bodljikave plodove, što je posao od kojeg je bol u leđima neizbježna, a plaća nikakva. Sljedećih gotovo dva mjeseca sam proveo s prijateljem Ericom u Broadoaku, popravljajući stari crijep, što bi bio sasvim solidan posao da nije kišilo gotovo svaki dan. Prije nego je taj posao završio, a zima još nije započela, uspio sam dobiti jako dosadan posao na jednoj od lokalnih farmi, gdje sam žbukao.

Zima se još uvijek nije istopila u proljeće, iako je već izgledalo kako taj trenutak odavno kasni. Nezaposlenost je bila visoka i grupe naoružanih ljudi su čuvale teretne vlakove za prijevoz ugljena, dok su lokalni ljudi uzimali i vozili u tačkama onoliko ugljena koliko su mogli. No, kada je svaki vlak dobio još dodatnih pedeset policajaca i tome je došao kraj. U tom trenutku su nestale sve drvene kućice s plaža, drvene ograde bogatih imanja, a s praznih ili napuštenih kuća i tvornica je odneseno sve što može poslužiti kao gorivo.

Bogati dio društva je dobivao svoju struju iz nuklearne elektrane. Uporno su govorili kako nema nikakve opasnosti od radijacije, međutim, nitko više nije želio niti dotaknuti rakove ili alge s plaža, koje su do tada bile vrlo važan dio prehrane lokalnog stanovništva. Ribarstvo je izumrlo prije dosta godina, zbog zagađenja i kapitalističke pretjerane proizvodnje. Požutjele i sve blijeđe fotografije bradatih i ponosnih muškaraca kraj njihovih ribarskih brodova su reducirane na starinske slike na zidu pojedinih hotela, javnih zgrada i kafića.

Nakon sredine zime, hladnoća se stvarno svugdje uvukla i dobro no zadržala.

Radnici i radnice iz nuklearne elektrane su svi posvećeni zaštiti okoliša. No, trebao im je novac pa su prihvatili taj posao, ali je od trenutka otvaranja nuklearke provođena polagana sabotaža. Ne kroz oštećivanje samog reaktora, što bi bilo opasno, već kroz razna usporavanja rada, zadržavanja proizvodnje, pažljivo koordiniranih kašnjenja i banalnih povremenih pogrešaka. Tamo je krenuo nedefinirano dug generalni štrajk. U prošlosti bi zbog tog štrajka lokalna policija jednostavno pozvala vojsku da preuzme elektranu, međutim, centralna vlast i država već odavno nisu zainteresirane za provinciju.

Političari i njihove sluge poput šišmiša su se zatvorili u glavni grad, koji je okružen s nekoliko još uvijek lojalnih divizija. Bili su nebitni i neefikasni. Svima, osim bogatima i policiji, bilo je jasno da su državne institucije pred konačnim propadanjem. Lokalna policija nije željela pokrenuti reaktor, jer znali su i više nego dobro za sve opasnosti tog posla. Uostalom i to su bili lokalni ljudi! S druge strane, policija je bila prilično zauzeta čuvanjem vlakova za prijevoz ugljena od lokalnih ljudi. Jedino što su pokušali je bilo pokretanje stare termoelektrane, što se pokazalo nemogućim jer su tračnice za dovoz ugljena potpuno istrunule, a ručno to ne bi bilo izvodivo, čak i kada bi cijeli grad radio na tome.

Hladna stopala su univerzalno sredstvo izjednačavanja, tako da je i bogati sloj društva počeo patiti. Radnice i radnici, shvativši kako drže industrijski ključ koji je u stanju zauvijek otključati zatvorska vrata kapitalizma, odlučili su održati masovan sastanak u starom hangaru za avione, koji se nalazi na samom rubu grada. Prolazeći pokraj brojne policije rudari su im se rugali, a policija je samo mirno stajala sa svojim crnim šljemovima i bijelim štitovima zbog kojih su izgledali kao da je netko poredao bijele boce s crnim čepovima. Ti zaštitnici umirućeg državnog imperija stajali su nepomično, poput kamenih stražara prošlosti, nadzirajući par preostalih robova. Robova, koji su gotovo sigurno i sasvim otvoreno krenu-

operacijsku salu. Kretanje vlaka me na trenutak osvjestilo i pomislio sam kako sam sigurno u bolnici, no kasnije sam se sjetio sobe koja je imala oblik kapsule.

Osmo poglavlje

Proljeće III

Netko me jako tresao.

„Probudi se! Probudi se!”

„Probudi se, probudi se.” ponovio je glas, ovaj put pomalo očajnički.

Otvorio sam oči, a jaka bol u glavi kao da je tutnjala između ušiju.

„Živ si!” rekao je ogroman rudar, čije lice je bilo potpuno crno od ugljena, s olakšanjem u glasu i smiješkom na licu.

„Sigurno si ovdje već tjedan dana. Možeš li hodati? Samo polako, pazi sad!”

Polako sam ustao. Nije me pridržavao, ali je stajao spreman u slučaju da me mora uhvatiti. No, sve je bilo dobro.

„Panduri se te pošteno razbili.” rekao je, nakon što je na svjetlu uspio bolje pogledati moju glavu. „No, zaraslo je i rana je čista. Ideмо vagonom do lifta pa na površinu. Lift ne ide prebrzo, a uskoro će ga ugaziti, jer danas je prvomajska proslava, pa je neradni dan. Ovdje sam ostao zadnji, provjeriti da li je sve kako treba i ugaziti svjetla. Stvarno imaš sreće što sam te našao.”

Prvomajska proslava? Danas? Pomislio sam kako je sve ovo bio san, dok su se tijelo i um vraćali u punu svijest. Putovali smo vagonom nekih pet ili deset minuta. Ležao sam na leđima, dok je on sjedio na rubu i gledao da li sam dobro.

„Kada kažem skoči, ja ću skočiti, a ti se samo odkotrljaj i onda ću te uhvatiti. OK... skoči!”

Kotrljao sam se i na moje ugodno iznenađenje, on me lagano uhvatio i pomogao stati na noge. Još uvijek sam imao problema s

Popeli smo se u ogromna kola za prijevoz robe, koja su vukla dva veličanstvena konja ukrašena cvijećem. Poskakivali smo u kolima zbog neravnog puta, koji su svako toliko presjecali manji potoci preko kojih su bili izgrađeni mali ravni drveni mostovi.

„Put je ponekad neprohodan.” rekao je Aristotel. „Naravno, mogli bi se izgraditi izdržljiviji mostovi, no stanovništvo pustinje i Cat Creeka ih ne žele. Manje od dva sata vlakom od Bear Cityja i nađeš se između dvije toliko različite kulture, što ovaj dio svijeta čini odličnim. Nitko nikada nije zvao ovo mjesto domom i vjerujem da će ovo zauvijek ostati samo mjesto za sastajanje.”

Oko kuća, koje su se nalazile na višoj razini, po potocima su plivali labudovi i patke. Bile su izgrađene na 5 ili 6 metara visokim stupovima, od kojih su mnogi bili stari stupovi za vjetrenjače. Voda je očito bila vrlo nisko, s obzirom na to da su neki teretni brodovi bili privezani lancem, ali su se nalazili na suhom.

„Te brodove koriste kada je put neprohodan.” rekao mi je Aristotel i pokušao pokazati na njih, no bezuspješno, jer smo poskakivali i ljuljali se u praznim kolima.

„Ima li slobodnih kuća?” pitao je jednog od dvojice ljudi koji su sjedili na prednjem sjedalu.

„Da, ima jedna, gore uzvodno, malo iznad glavnog područja, odmah pokraj mjesta gdje se potok razdvaja. Možda vam mogu pomoći?”

„Ne, ne treba, znam gdje je to. Hvala u svakom slučaju. Moja obitelj dolazi ovdje sljedeći tjedan pa sam htio biti siguran da će imati gdje biti. Ima li još netko tko možda dolazi tamo ili ne?”

„Ne u ovo doba godine, a proljetne poplave kasne. Ljudi čekaju kako bi vidjeli vrijedi li ostajati, u slučaju sušne godine, a nitko ne želi dolaziti prije toga. Barem ne još.”

Iznenada se začulo pucanje drveta, kola su se prevrnula na jednu stranu i udarila u ogradu mosta. S jedne strane su se podigla i odletjeli smo s njih. Osjetio sam oštru bol, koja kao da mi je presjekla glavu. Kroz maglu se sjećam kako sam putovao nazad u vlak, koji je sigurno bio vlak za hitne slučajeve i podsjećao je na pomičnu

li obezvlastiti njihove gospodare. Policija je, u nedostatku podrške vojske, bila sasvim sretna s tim da mora samo pokazati svoju snagu, ali ne i djelovati, jer rudari se nisu naoružavali, već su samo pričali u svojim sindikalnim prostorijama. To stajanje i gledanje nije izgledalo kao da bi moglo završiti nasilno, barem ne taj dan!

Iako nisam pretjerano zainteresiran za politiku — što je znao svatko u gradu — bio sam voljan pridružiti se nekim prijateljima koji su bili rudari i vidjeti što se događa na sastanku. To je bilo protiv sindikalnih pravila, ali im je bilo žao ne pustiti me jer bih u suprotnom ostao kod kuće u hladnoj prostoriji i bez neke hrane. Ako ništa drugo, na sastanku će biti kruha i srpskog graha, koji su, unatoč globalnoj krizi, srpski rudari uspjeli nekako donirati našim rudarima.

Hangar je bio pun napetih i uzrujanih ljudi koji su nestrpljivo jeli grah iz stiropornih zdjelica i žvakali tanke komade crnog kruha. Delegacije raznih lokalnih ekoloških grupa su također bile prisutne, uključujući i članove i članice grupe po imenu Robin Hoodova banda veselih šumskih ljudi. Zadržavanje vlakova za prijevoz ugljena, kao i krađa ugljena iz ugljenokopa su bili njihova odgovornost. Ugljen su krali uz pomoć rudara i specijalno preuređenog đipa, a onda ga djelili umirovljenom stanovništvu, dok je ostatak završio na hrpama koje su raspoređene na tri ulaza u malu šumu, kako bi smrznuti ljudi prestali rušiti drveće u šumi, koju oni čuvaju od uništavanja već godinama. Ta šuma je bila zadnji ostatak prastare i ogromne šume u tom kraju. Iako se Robin Hoodova banda veselih šumskih ljudi nije mogla nadati da će baš svakoga moći opskrbiti ugljenom, barem su stekli poštovanje lokalnog stanovništva, koje bi u suprotnom bilo u stanju pokrenuti pravu pobunu protiv njih i posjeći cijelu šumu. Kada se lokalno stanovništvo po prvi put pojavilo s ogromnim kamionima i opremom za sječu, doživjeli su ugodno iznenađenje vidjevši hrpe ugljena koje su ekološki aktivisti i aktivistkinje prikupili za njih.

Lokalne ekološke grupe su time izborile povijesnu pobjedu. Kao prvo, pošlo im je za rukom spasiti šumu. Kao drugo, dobili su po-

držku rudara s kojima se godinama razvijao sukob oko smanjenja proizvodnje fosilnih goriva koja svojim izgaranjem proizvode stakleničke plinove. I ako treće, ali i najvažnije, zadobili su poštovanje nezaposlenog i prilično nasilnog dijela lokalne populacije, što karakterizira sva društva koja su traumatizirana i izmučena kapitalističkim natjecanjem i nemarom.

Kasnije sam saznao kako se ista situacija događala svugdje u svijetu. Organizirana radnička klasa, nezaposleni i vanparlamentarne ekološke grupe su uvidjeli svu nepotrebnost države i vladajuće klase, te su u odsutnosti međuregionalne razmjene sve više i više ovisili o svojim lokalnim resursima. Pogotovo o najvećem resursu – sebi samima.

Stari hangar se sve više i više punio ljudima, uglavnom muškarcima, iako je bilo i nekoliko žena, uglavnom iz ekoloških grupa i svega nekoliko radnica. Atmosfera je cijelo vrijeme bila vrlo napeta. Snažni muškarci, naučeni na težak fizički rad, glad, hladnoću i bijes, stajali su jedni kraj drugih i borili se s rastućom energijom. Opasnost od prerastanja te kolektivne napetosti u nasilje koje bi odnijelo mnoge živote bila je sve očitija. Na svu sreću, delegacija ekoloških grupa govorila je prva i pozvala na red, te mirno rješavanje sukoba. Pokušali su objasniti kako je zbog propasti centralne parlamentarne kontrole policija već dugo neplaćena, što za posljedicu ima vrlo nizak moral unutar policije i kako će pobjeda, u svakom slučaju, ubrzo biti naša. Nasiljem se, nastavili su, ne bi postiglo ništa. To je donekle smirilo ljude u hangaru, koji duboko u svojim srcima nisu priželjkivali nasilje, već hranu, posao i sigurnost. No, ako su se i morali boriti, bili su spremni na to, makar to značilo da neki od njih izgube i živote u toj borbi.

Delegacije sindikata pekara, željeznica, cesta i prijevoza (koji su također u generalnom štrajku od kada su radnice i radnici nuklearke napustili svoje poslove) su također izašli pred okupljene, govoreći da se neće vraćati na posao dokle god se hrana i ugljen direktno ne podijele ljudima i to pod kontrolom samih ljudi koji bi određivali potrebnu količinu. Jedna od površinskih radnica u rudniku, vrlo

oko 5000, a riječ je o jako velikoj regiji. Cat Creek je nešto poput oaze. Nešto poput podregije koja odvaja Bullewara Desert od Cat River regije. Pokušali su se baviti poljoprivredom u gornjem dijelu potoka u Cat Creeku, međutim, uspjele bi svega dvije kulture i tada su morali napustiti taj dio. Zemlja je strašno oštećena u tom dijelu prema Bullewara Desertu. U svom donjem dijelu, potok i zemlja su gotovo netaknuti pa je taj dio bogat ribom i divljim životinjama. Sad kada postoji vlak do tamo, ribu zamjenjuju za povrće koje nije moguće uzgojiti.”

„Bogate močvare oko rijeke Cattai pružaju mogućnost poljoprivrede, a i same su bogate hranom, što omogućuje ljudima uz nje ne obale jednostavan i sretan život. Cat Creek je prava atrakcija za ljude iz Bear Cityja koji vole hortikulturu i poljoprivredu, te to što je moguće slobodno šetati potpuno divljim djelovima pustinje Bullewara, koja okružuje ovo područje. Osim štete nanese poljoprivrednim metodama u prošlosti, donji dio toka nikad nije bio naseljen, barem ne prije dolaska željezničke linije. Korišten je kao rezervat za divlje životinje. Stanovništvo je svjesno ove činjenice i učinjeno je mnogo kako bi se popravila šteta nanese huliganizmom državnog kapitalizma drugog milenija.”

Stigli smo u Cat Creek i vlak se zaustavio uz laganu škripu. Vrata su se otvorila i sigurnosni pojasevi su se automatski otkopčali, te se smotali u strop. Sve je bilo tiho, osim dvojice ljudi koji su tovarili močvarnu trsku u jedan od teretnih vagona. Taj vagon je bio iste veličine i oblika kao naša kapsula, osim što nije imao stolice i odjeljke. Ta dva muškaraca su baš završavala posao i polako su ubacivali posljednje komade trske. Nitko drugi nije došao s vlakom skroz do Cat Creeka, a nas dvojica smo otišli pozdraviti ljude koji su radili.

„Trsku koriste za krovove u selima... To je vjerojatno najveća proizvodnja u regiji. To sam ti zaboravio reći,” rekao je Aristotel.

„Upravo idemo nazad uz potok,” rekao nam je jedan od radnika, „Imate sreće, jer inače bi morali hodati oko 7 kilometara.”

ta dobre volje prema stanovništvu naših susjednih regija, nakon nesretnog razdoblja dugih nesporazuma. Brinuti za bolesne i ozljeđene je posao koji se uvijek nagradi, na ovaj ili onaj način. Medicinskom kolektivu u Bear Cityju nikada nije nedostajalo bolničara i bolničarki, kao niti liječnika i liječnica.”

„Kako ovdje izrađuju motore?” pitao sam Aristotela.

„Uglavnom u malim radionicama koje opskrbljuju po nekoliko sela. Stanovništvo Cat Rivera je sasvim nesvjesno pod utjecajem Fouriera i Kropotkina. Koriste jednostavnu tehnologiju kako bi težak rad povezan sa seoskim životom bio što lakši, pogotovo kada to okoliš dopušta. Proizvodnja traktora je ovdje više poput zanata, a ne industrija.”

Nitko nije ušao ili izašao u Adelstropu. Nastavili smo putovati sporo, a stajali smo i u najmanjem selu. Bilo je proljeće i činilo se da svatko radi u polju. Nekoliko ljudi bi izašlo iz vlaka, no nitko nije ulazio u vlak. Pogled iz vlaka je bio jednostavno prekrasan. Mala polja ogradena brojnim kanalima, vinogradi i vrtovi koje su ukrašavali starinske vjetrenjače za mlinove ili vodena kola koja daju energiju radionicama, melju kukuruz, ili crpe vodu do sistema za navodnjavanje. Dobar dio područja je ipak bio prepušten prirodnoj šumi, no prevladavao je uzgoj drveća. Izgledalo je kao da je Cat River regija u potpunosti preskočila dvadeseto stoljeće. Ovce su slobodno pasle u voćnjaku prepunom trešanja, a mlade djevojke sa šarenim maramama na glavama brale su jagode pokraj livade prekrivene vodom i raznim vodenim biljem. Rašireni sustav kanala stvorio je nekoliko umjetnih tokova koji su korišteni za prijevoz drveta, željeza ili hrane. Na svakoj stanici bi čuli glasanje ševa koje su letjele iznad polja. Kako se naše putovanje nastavljalo zemlja je bila sve neplodnija i postajala je suha, a udaljenosti između sela bile su sve veće.

„Ovo je rub Bullewara Desert regije. Domorodačka plemena i grupa neo-primitivista stvorili su ovdje svoj dom. Bio sam tamo puno puta i mora se priznati kako je to zadivljujuće mjesto. Pustinja može prihvatiti i hraniti mali broj ljudi koji živi ovdje, što je sada

artikulirana srednjovječna žena, iznenada je ustala, zgrabila mikrofon i rekla da su žene u gradu dogovorile da čak i ako rudari odluče dati ugljen policiji, one to neće dozvoliti. Generalni štrajk neodređenog trajanja je jedna stvar, no koja je svrha nastavljati s tim kada se ljudi smrzavaju do smrti? Zaključila je kako se svi moraju vratiti na svoje poslove.

Sljedeći je govorio Buenaventura, metalurški radnik i imigrant iz Španjolske. Ovaj mladi stranac je u posljednje vrijeme postao vrlo popularan u gradu i često sam ga viđao kako ruča s rudarima. Među djevojkama je bio vrlo popularan, no nije puno izlazio, pa iako vrlo šarmantan, bio je samac. Njegov govor je, iako s jakim naglaskom, bio vrlo jasan. Počeo je smireno, no njegova mladenačka strast ga je u potpunosti preuzela, te je postajao sve glasnjiji i glasnjiji, sve dok se nije već vidljivo počeo tresti od snage svojih riječi. Retorika mu je postajala sve oštrija, sve do najmoćnijeg završetka:

„Mi, koji oduvijek živimo u slamovima i rupama u zidovima. Mi ćemo znati kako se zbrinuti. Ne smijete zaboraviti da znamo graditi. Sve ove palače, gradove i sve ostalo smo sami izgradili. Mi, radnici i radnice, možemo izgraditi i druge da zauzmu njihovo mjesto. Čak i bolje, jer se ne bojimo ruševina. Nema ni najmanje sumnje da ćemo preuzeti cijelu Zemlju. Vladajuće strukture mogu u potpunosti uništiti svoj svijet prije nego se maknu s povijesne pozornice. Mi nosimo novi svijet, ovdje, u našim srcima. Taj svijet raste u ovom trenutku.”

Policija je zasigurno slušala i ljudima koji su stajali kod izlaza iz hangara je postalo jasno da su opkoljeni. Još uvijek pomalo ošamućeni riječima mladog čovjeka, nepromišljeno su se izložili policiji, ne provjeravajući prije izlaska da li je sve uredu. Četiri vodena topa su počela rušiti ljude kao čunjeve u kuglani, dok je ostatak ljudi počeo bježati nazad u panici, padajući jedni preko drugih. U toj gužvi nisu zatvorili vrata, ostavljajući tako ostale izložene vodenim topovima. To je bila velika greška, jer je policija kroz otvorena vrata počela ispucavati kanistere suzavca, od kojih su neki pogađali ljude u glave. Hangar se brzo napunio dimom i svi su pojurili van kašlju-

ći i gušeći se. Policija je nasrnula na sve koji su stajali, obarajući ih pendrecima na pod. Bili smo razbijeni.

Osjećao sam kao da mi je glava pukla na pola, a zbog bolova u plućima i očima gotovo da nisam mogao gledati i disati. Jedva se sjećam udarca puškom u trbuh i trenutka kada su me ubacivali u teretni kamion, nakon čega sam izgubio svijest. Nakon buđenja našao sam se na dnu rudnika, pokraj hrpe tijela. Mrtvih ili bez svijesti? Bilo je teško za reći! Na nas je pazio policajac, još uvijek u punoj opremi i s puškom spremnom za upotrebu.

„Hej, Alan,” rekao je drugom policajcu koji je stajao u blizini, „još jedan dolazi k sebi.”

„Onda ćemo ga uskoro vratiti drugima na posao. Daj baci nešto vode po njemu,” odgovorio je Alan. Čuo sam zveckanje kante dok mi je kroz odjeću prodirala hladna voda.

„Hajde, ustaj, ustaj...” rekao mi je policajac, gurajući me i udarajući nogama. „Ima puno ugljena za iskopati, a vi rudarski gadovi ste predugo bili na godišnjem odmoru.”

„Ali... ja nisam rudar...” odgovorio sam.

„Neka, neka... Brzo ćeš naučiti!”

Podigli su me na noge i nosili me između sebe. Zapravo su me napola vukli i napola puštali da hodam kroz tunel, puštajući me jedino kada je strop bio jako nizak, a tada bi me gurali puškama. Hodali smo dugo, a zvuk strojeva je postajao sve jasniji. Bili smo sve bliže mjestu iskopa ugljena, kad je iznenada nastala tišina nakon koje se čulo pucanje i vika.

„Sranje!!! Najbolje je da se riješimo ovoga, doći ćemo po njega kasnije.”

Počeo sam se boriti, ali bio sam preslab. Gurnuli su me u sporedni tunel na pod udarajući me po trbuhu.

„Ovaj nam nije od neke koristi,” rekao je Alan, „dokrajčimo ga!”

Udarali su me po glavi svojim pendrecima sve dok nisu bili sigurni da sam mrtav.

tvom u rudniku pa sam bio presretan kada smo izašli na površinu i kada je prva svjetlost sunca ušla kroz prozore. Tračnica se popela u zrak i putovali smo nekih 7 – 8 metara u zraku. Tračnicu su držale dugi bijeli stupovi.

Zemlja je bila ravna, s malo drveća i grmlja koje je raslo između malih polja na kojima su bile zasađene razne kulture. Uskoro smo došli do prve stanice. Na stanici je pisalo Adelstrop. Adelstrop je veće selo, koje izgleda prilično srednjovjekovno. Drvene kolibe prekrivene glinom, žbukane i ograđene pletenim šibljem su bile „nabacane” uzduž malih ulica koje su prolazile između polja. Kola koja vuku magarci su prolazila grubim seoskim putevima, natovarena gnojivom ili sijenom, a vozili su ih ljudi odjeveni u jednostavnu, ručno izrađenu odjeću. Ogromni konji ukrašeni šarenim dekoracijama su ponosno hodali po poljima najbližih farmi. Umjesto svijeta budućnosti kakav sam očekivao nakon odlaska iz Bear Cityja, bio sam suočen sa scenama koje bi više odgovarale seoskom životu 19. stoljeća. Izgledalo je kao da su oživjele romantične slike slikara kao što su Ruskin, Morris, Millet ili Pissaro, ili neki od onih romana 19. stoljeća koje sam gutao u mladosti. Svako toliko je zvuk motora malog traktora ili pile narušio ovu romantiku i činilo se kako taj zvuk nikako ne pripada ovdje.

Aristotel je primjetio kako gledam u jedan od tih motora, te je s neslaganjem u glasu rekao: „Motor s unutrašnjim izgaranjem je stvarno okrutan stroj koji radi na malo više od vatre i vode. To su osnovne stvari za koje je već prije 3500 godina Heraklit primjetio kako se obnavljaju i uništavaju jedna drugu u istoj mjeri.”

Nisam mogao odgovoriti na Aristotelovu primjedbu pa sam odlučio malo skrenuti temu.

„Zašto sada postoje tri tračnice?” pitao sam.

„Jedna je za prijevoz ljudi, druga za teret i treća za ambulantu i hitne slučajeve. Naravno, u regijama Cat River i Bullawara Desert nemaju moderne bolnice, već samo opću praksu i travare. No, kada se ljudi jako razbole ili dožive neku težu nesreću, njihove obitelji ili prijatelji ne mogu tu ništa učiniti pa je ambulantska linija bila ges-

koristi, većina ljudi više voli hodati, putovati brodom ili biciklom do Cat Rivera pa cijelo putovanje doživljavaju kao izlet. Naravno, ako želiš brzo stići, onda ideš vlakom jer je brz, udoban i redovit. No, glavni razlog izgradnje željeznice je bila direktna korist ljudi iz drugih regija, a ne toliko ljudi iz Bear Cityja. Šume u našoj regiji su prekrasne i malo tko propušta mogućnost šetnje kroz njih. Brdske biciklističke staze se također koriste, no u posljednje vrijeme se tako što ne ohrabruje. Njihova velika popularnost i pretjerana upotreba pretvorila ih je u kanale koji izazivaju eroziju. U posljednje vrijeme su se magaraci pokazali kao dobar način prijevoza između regija. Djeca obožavaju jahati na njima, što je jedan od glavnih razloga njihove popularnosti. Moja unučad stalno pričaju o svojim prošlogodišnjim iskustvima kada su putovali na magarcu.”

Duguljasta kapsula, oblikovana poput metka izašla je iz tunela, proklizala pokraj perona i stala. Otvorila su se vrata i nekoliko ljudi je izašlo van uživajući u suncu. Jedan od članova Željezničarskog kolektiva je provjerio da li je sve u redu s prtljagom.

„Ponekad mi je žao ljudi koji vole vlakove. Bicikli imaju prednost pred vlakovima, a članovi i članice Željezničarskog kolektiva moraju se stalno zamjenjivati na raznim poslovima, dok ostatak vremena provode u izgradnji i igranju starim modelima vlakova, prikazujući putovanja iz prošlosti. Imaju stalne izložbe u svojoj zgradi koja se nalazi u kulturnom centru. To je zabavno i djeca su stvarno opsjednuta time. Pretpostavljam da je zgrada njihovog kolektiva zato stalno prepuna.” rekao je Aristotel kroz smijeh.

I ja sam se smijao, jer i sama pomisao na to da radnici i radnice željeznica sada provode veći dio vremena igrajući se sa modelima vlakova bila je više nego smiješna.

„Vlak „ispucaju” poput metka kroz brdo i ne izlazimo na površinu dok ne dođemo na drugu stranu brda, gdje počinje Cat River.”

Vrata su se zatvorila nakon kratkog signala. Uskoro smo počeli jako brzo putovati, jurili smo kroz tunel nevjerojatnom brzinom. Biti vezan sigurnosnim pojasom i putovati kroz mrak nije posebno ugodno iskustvo. Moja lagana klaustrofobija bila je pojačna iskus-

Drugo poglavlje

Proljeće II

Izašao sam iz jame, uživajući u suncu. Sunce me obasjavalo, preuzimajući cijelo tijelo, ostavljajući me svjesnim tek toliko da osjetim crvenilo svjetla i toplinu. Dva ili tri dana (tko zna koliko dugo?) u toj bijednoj i mračnoj rupi je utjecalo na to da se osjećam poput šišmiša koji se nakon nepomičnog sna previja na suncu. Kako se moja tjelesna toplina povećavala i postigla ravnotežu s temperaturom vani, počeo sam otvarati oči i gledati oko sebe. I koji pogled je to bio! Našao sam se visko na planini s koje se pružao pogled na grad ograđen zidinama i okružen brojnim drvećem. Moje uši, začepljene hladnoćom u jami su tek tada oživjele i do mog uma je dopirala prava harmonija stotina različitih ptica. Toliko sam bio dirnut svime što me okruživalo, da sam pri izlasku zaboravio pogledati prijeti li mi kakva opasnost, tako da sam to sada učinio.

Ni dvadeset metara od mene je u prirodnoj stolici sjedio jako star čovjek, koji je gledao grad i kontemplirao. Izgledao je iznenađen, ali njegovo ponašanje je govorilo da sam dobrodošao i da već neko vrijeme tu sjedi pa bi mu godilo moje društvo. Počeo sam se penjati prema njemu, pazeći pri tome da se ne poskliznem po sitnom kamenju koje se nalazilo između nas. Ustao je i pozdravio me, dajući mi do znanja da osjeća kako sam prošao kroz nešto neobično, te da sam zabrinut za svoju sigurnost.

„Zdravo, zdravo, moje ime je Aristotel. A tvoje?”

„Tom,” odgovorio sam.

„Drago mi je,” rekao je.

Ispružio je ruku i pomogao mi popeti se u stolicu. Usprkos njegovim godinama, bio je vrlo jak i vitalan, te me vrlo samouvjerenog podigao do tog nivoa. Stajali smo jedan kraj drugog u tišini gledajući grad.

„Moram primjetiti,” rekao je Aristotel vrlo polagano, kao da ne želi poremetiti tišinu, „kako je idealna veličina grada ta da ga možeš

obuhvatiti jednim pogledom: tako da možeš vidjeti njegove rubove, baš kao i sve u njemu samo jednim pogledom.”

Pomislio sam na ogromne, neorganizirane i raširene gradove koje sam poznao i odgovorio:

„Da... Možda bi to stvarno trebalo biti tako. Čim su veći od toga prestaju imati formu, ružni su, uništavaju okoliš, a predstavljaju i opasnost za društvenu stabilnost.”

Aristotel je klimnuo u znak slaganja. Nastavio sam:

„Uzmi Mexico City kao primjer.”

Pogledao me zbunjeno. Očito nikad nije čuo za Mexico City.

„Nikad nisam bio tamo,” pojasnio sam, „no, znam da taj grad ima dvadeset ili trideset milijuna stanovnika, ogroman je i zagađen toliko da ukoliko ga ptice pokušaju preletjeti padaju mrtve.”

Aristotel je licem izrazio zgražanje i rekao:

„Ako uistinu postoji takvo mjesto, a nadam se da ne postoji, onda je život u njemu užasan, nije ljudski. Za njegove stanovnike je nemoguće jednostavno izaći van iz grada kako bi uživali u prirodi, a normalan društveni život je nemoguć ako živiš negdje gdje se nagomilavaju totalni stranci.”

Zastao je, baš kao da je zaprepašten mogućnošću postojanja jedne takve zajednice. „Možda imaju ogromnu memoriju i mogu pamtititi sve što se događa s milijun ljudi, dok se mi možemo baviti sa svega nekoliko tisuća?”

„Ne,” odgovorio sam, „mislim da takvo što ne postoji... i da bi grad od dvadeset milijuna ljudi bio stvarno odvratno mjesto. Vjerujem da si u pravu kad kažeš da se takvo mjesto ne može ni nazvati gradom.”

Aristotel je izgledao zadovoljno i pozdravio je moj odgovor:

„Da, da! Ti si uistinu mudar čovjek,” a onda je napravio kratku pauzu. „Čak je i drevna Atena, čija je populacija u svom vrhuncu tek malo prelazila 250 000 osoba imala listu čekanja za filozofe i mislioce koji su željeli tamo živjeti. Čekalo se i po deset godina. Ruralna područja koja su je okruživala su postala toliko uništena farmama, zemlja je bila utabana od hodanja, pa je proizvodnja maslinovog

se mogućnosti razmjene podataka i informacija o svakom pogledu korištenja ili rada sa zemljom sve veće. Manje pokretne jedinice će biti odnesene u regije u kojima se ne koriste kompjuteri, kao recimo u Cat River. Potrebna je brza evaluacija projekta u Cat Creeku, jer podaci su trenutno potpuno zastarjeli. Uskoro će nekoliko ljudi otići tamo razgovarati s nekim osobama i volonterima i volonterkama. Na svu sreću, većina regija u svijetu koristi kompjutere, što je u ovom poslu nužno. I ja idem u Cat Creek, kako bi pomogao Alexu i Mollie pronaći kuću, sad kad su već odlučili preseliti se tamo. Jo mi je rekla da će otići tamo s jednom pokretnom jedinicom kroz par tjedana. Siguran sam da će ti tamo praviti društvo?” rekao je sa smiješkom.

„Kako ćemo doći do Cat Creeka?” odgovorio sam na njegovo pitanje novim pitanjem.

„Vlakom... a to je i jako lijepo putovanje. Vlakovi odlaze svaki puni sat.”

Nakon laganog doručka odvezli smo se biciklima do željezničke stanice. Stanica je bila jako mala, imala je samo tri kolosjeka. Na stanici je bilo nekoliko manjih grupa ljudi koji su razgovorali i čekali vlak. Stanica je bila mala i lijepa građevina oko koje su rasle kupine, kojima je zaštita zgrade i dovoljno sunca pomoglo da razvijaju već jako dugačke zelene grane. Mlada žena je užurbano rezala suhe grane, što je čudno, jer taj posao je trebalo napraviti još prije mjesec dana. Na povišenom dijelu pokraj stanice nalazile su se sadnice rajčice. Bile su još uvijek male, pojavili su se tek prvi cvjetovi. Oko njih su, kao ukras u vrtu rasli neveni i potočarke, koje su bile u punom cvatu. Razmišljajući o ogromnim željezničkim stanicama iz svog vremena, pitao sam Aristotela:

„Zašto je stanica ovako mala?”

„Zato što je Bear City gotovo 100% samoodrživ. Sve što jedemo, nosimo ili koristimo proizvedeno je od biljaka koje ovdje uzgajamo. Za razliku od mnogih drugih regija, ne uvozimo ili izvozimo ništa, samo ljude. Postoji nekoliko manjih željezničkih mreža po gradu kojima prevozimo razne materijale. Osim za to, željeznica se malo

teško skidaju, u čemu sam morao pomoći. Nagnula se do noćnog ormarića i iz njega je izvadila paketić s kondomom. Stavila ga je na mene, govoreći:

„Ovi su potpuno nova stvar. Kolektiv za seksualna pomagala ih je počeo distribuirati prošli tjedan i stvarno su dobri. Mikroskopske dlačice se nalaze iznutra i izvana, čime se stvara privid kako između nas nema membrane.”

Kondom, koji je trebalo staviti polako i pažljivo, bio je napravljen od nevjerojatno tankog materijala. Raširila je noge i rekla: „Gaćice su potpuno jestive, a lagana zelena boja je aroma svježeg mente. Imaju lijep i svjež okus, a umjesto skidanja ih se može maknuti lizanjem.”, te me je pokretom ruke preko gaćica pozvala da to i učinim. Vodili smo ljubav do kasno navečer, nakon čega smo ležali jedno kraj drugoga, iscrpljeni i zadovoljni, kako smo i zaspali.

Sedmo poglavlje

Cat River

Jo je otišla prije nego sam se probudio. Aristotel je proučavao svoje nove knjige u dnevnom boravku.

„Dobro jutro Tom... ona je stvarno lijepa mlada žena, a i rekla mi je sve o svom radu na dječjoj verziji Reclusa. Stvarno si sretan jer si je upoznao. Jesi li uživao igrajući se na kompjuteru s Mikialom?”

Nije pričekao moj odgovor i odmah je nastavio: „Kompletna baza podataka Reclus je smještena u zgradi koja se nalazi u kulturnom centru. Stvarno je nevjerojatna. Školski kolektiv je okupio odličan tim. I to ne samo ovdje, već svugdje u svijetu. Kakav je to izvor podataka! Samo jednim pritiskom na „Problemi s erozijom” dobiješ listu svih projekata za zaustavljanje ili prevenciju erozija. Sve metode, uspjehe i neuspjehe, lijepo i pregledno složene i povezane. Taj projekt je ogromna pomoć u ponovnom oživljavanju i uljepšavanju naše planete. Većina regija će uskoro imati svoj Reclus, čime

ulja bila dovoljna za zadovoljavanje potreba svake kuće kroz tek nekoliko tjedana, a sve ostalo su morali uvoziti sa svih strana Mediterana.”

Već prije sam čuo za drevnu Atenu, no nisam ništa znao o njoj. Jednostavno sam klimnuo glavom u znak poštovanja i odobravanja, te u pokušaju da sakrijem određeno strahopoštovanje koje sam osjetio u tom trenutku prema njemu. Strahopoštovanje izazvano prisnim, ali ipak mudrim i artikuliranim načinom govora. Opet smo stajali u tišini, jedan kraj drugoga, gledajući grad koji se nalazio u podnožju. Aristotel je opet prekinuo šutnju:

„Davno sam poznao jednog mislioca, koji nažalost više nije s nama, po imenu Platon. On nije pretjerano mario za prirodu i njegove ideje vezane uz nju su bez sumnje bile pogrešne. Prema njegovom mišljenju, sva živa bića i stvari su nesavršena kopija savršene kombinacije nepromjenjivih i vječnih geometrijskih formula za koje ne zna gdje postoje!” Zastao je i rekao, „Da li ti dosađujem?”

„Ne, ne,” odgovorio sam, „molim te, nastavi.” Nastavio je:

„Uglavnom, prateći taj način razmišljanja, moj prijatelj Platon je zamislio savršen oblik koji bi jedan grad trebao imati i objavio to u svojoj poznatoj knjizi Republika. Jesi li ikad čuo za tu knjigu?”

„Ne, nisam.”

„Nema veze,” odgovorio je, „ali jesam li ja tada mislio kako je crtanje planova za savršen grad ili društvo razuman ili glup potez? Kakve rezultate je to moglo uopće dati — dobre ili loše?”

Na trenutak sam razmislio i ubrzo odgovorio:

„Ne, društvo i priroda uvijek evoluiraju, prilagođavaju se novom razvoju i novim izazovima. Ne postoji mogućnost potpunog utvrđivanja ili stvaranja plana bez alternativa za razvoj društva i prirode, jer taj razvoj ne poznaje takvu točnost. Društvo je proces, a ne neosporiva serija činjenica. Stvaranje takvog plana bi postala dogma i spitalo bi kreativnu moć ljudi.”

Aristotel je izgledao zadovoljan mojim odgovorom.

Ah!” uzdahnuo je, „ti onda znaš za Heraklitove ideje. On je, kao jedan od očeva drevne i moderne mudrosti, uvidio kako je priroda

proces i kako je to pozitivna činjenica koju treba uvijek imati na umu. Platon je, s druge strane, u svojoj knjizi Zakoni veličao drevni egipatski kod, za koji je tvrdio kako je ostao nepromjenjen 10 000 godina. Time je prokleo evoluciju, prilagodbe i stvaranje kao smetnju vječnim matematičkim istinama u usporedbi s kojima je priroda ništa više od glupe i neukusne kopije iz koje se ne može ništa smisljeno ili korisno naučiti.”

Tu sam postao pomalo izgubljen, jer nisam dobro poznao filozofiju i povijest, međutim, godila mi je činjenica da je moj odgovor zadovoljio ovog starog i mudrog čovjeka. Iznenada smo iznad nas začuli zvuk, pogledali smo gore i ugledali orla koji je kružio na svega dvadesetak metara visine. Jedan, dva, tri puta je lagano napravio krug oko nas, prije nego što se polako počeo udaljavati u sve većim i većim krugovima, do trenutka dok nije dosegao horizont i na kraju nestao. Smireni njegovim bezbrižnim odlaskom, opet smo stajali i gledali grad kao bebe orlovi koje iz sigurnosti svog gnijezda širom otvorenih očiju promatraju svijet ispod sebe. Podne je već odavno prošlo i duge popodnevne sjene počele su se uvlačiti u pukotine i usjekline naše stolice.

„Vrijeme je za polazak,” iznenada je rekao Aristotel. „Ovo nije mjesto gdje valja biti po noći, a kako mi se čini, ti si ovdje stranac koji treba vodiča i malo pomoći... molim te... eh... dopusti da te barem otpratim s planine.”

Bez imalo ideje u koje vrijeme ili koje mjesto sam došao, vrlo rado sam prihvatio njegovu ponudu i zatim smo krenuli niz grube kamene puteljke koji su vodili s vrha. Koncentracija nam nije bila narušena sve do trenutka dok nismo došli do prve vegetacije. Vrh se već čino daleko, iako nam je pogled još uvijek bio dobar i zaokupljao nam je misli. Na trenutak smo zastali.

„Reci mi,” pitao sam Aristotela, „zašto grad ima zidine kao srednjovjekovni gradovi? Imate li razloga bojati se napada?”

„Oh, ne!”, odgovorio je, „Baš suprotno. Od ponovne pojave vukova, medvjeda i lavova u našem kraju smatrali smo nužnim izgraditi zidove kako bi smo zaštitili stanovništvo. Naš projekt obnove

prisiljavaju djecu gledati edukacijske programe, umjesto da ih pustite gledati neku zabavnu emisiju. Prisiljavanje djece na gledanje televizijske edukacije je nešto oko čega se razvila žestoka diskusija u Učiteljskom kolektivu, pogotovo zato što je taj pristup vrlo uspješan u svakom drugom pogledu.”

Očito svjesna koliko je razgovor postao ozbiljan, skrenula je s teme i rekla:

„Mogu li ostati s tobom večeras? Ne želim provesti noć s nekim iz Učiteljskog kolektiva, želim se opustiti.”

„Naravno.” rekao sam, gotovo bez razmišljanja.

Sjela je na stol pokraj mene i to tako da može nasloniti glavu na koljena. Tako sam jasno mogao vidjeti taman obris kroz njene poluprozirne gaćice.

„Mislim da se ova djeca sada mogu sama snalaziti.” rekla je i opet stala na noge. „Ima li još netko nekakvih problema?” pitala je djecu.

„Ne.” odgovorili su i zahvalili joj na pokazivanju nove divne baze podataka.

Pozdravila ih je i izašli smo iz učionice, te polako krenuli niz ulicu. Vrtovi oko kuća su bili jako lijepo uređeni s puno ukusa. Gređice s povrćem oko kojih je raslo cvijeće, prošarano proljetnim cvjetovima u punom cvatu. Pokraj nas bi svako toliko projurila djeca na svojim triciklima punim raznog otpada, korijenja i sl.

„Morala bih ustati rano ujutro i otići na drugu stranu grada, jer ovdje smo završili s projektom. Nadam se da ti to ne smeta?”

Veselio sam se tome što ću provesti noć s ovom prekrasnom mladom ženom, koja me sada već jako uzbuđivala. Popodnevno sunce je još uvijek davalo malo svijetla, a ja sam se osjećao smireno i sretno dok smo hodali do kuće. Oboje smo se pogledavali, u očekivanju zadovoljstva. U kući nije bilo nikoga kada smo došli. Iako sve kuće imaju kvake, nigdje nisam primjetio brave, niti na jednoj kući u Bear Cityju. Odmah smo otišli gore i legli smo u krevet. Gledali smo ribu koja je plivala uokolo, nervozno se dodirujući, sve dok se nismo po prvi put poljubili. Dugo smo se ljubili dok nismo postali jako uzbuđeni. Njoj je malo zasmetalo to što se moje traperice tako

stola kako bi sredila neki problem na Mikialovom ekranu nisam mogao ne diviti se njenim lijepo oblikovanim bedrima i stražnjici, te obrisu njenog toplog kutića koji se nazirao na njenim gaćicama. Izgledalo je kako joj ne smeta jer je gledam na taj način, čak se malo drugačije namjestila kako bih imao bolji pogled. Bilo mi je malo neugodno što sam „uhvaćen”, ali i zbog njene očite otvorenosti.

Kada je završila s problemom na našem ekranu, krenula je pomoći djeci. Objasnila im je neke detalje o programu i Reclus projektu. Djeca uglavnom nisu imala nekih većih problema i bila su apsolutno zadivljena nebrojenim mogućnostima stvaranja malih holograma na svojim stolovima. Koja predivna mašina, pomislio sam. Bilo bi tako divno imati takvo što kad si djete. A biti će po jedna u svakom susjedstvu u gradu. Jo mi se nasmiješila svaki put kada bi podigla pogled sa ekrana. Izgledala je sretno zbog mog očitog ponašanja i činjenice da mi je privlačna, te zbog mogućnosti da pokaže djeci kako koristiti izuzetno vrijedno edukativno sredstvo. Sredstvo u čijem stvaranju je i ona sudjelovala. Takvo što ispunjava svaku osobu i pokazuje konkretne rezultate na licu mjesta. Ubrzo se vratila do mog stola.

„Imate li službene škole u Bear Cityju?” pitao sam.

„Imaju ih Cat River regiji, ali mi ih ovdje nemamo. Djeca se jednostavno pojave na predavanjima ili aktivnostima koje po gradu organizira Učiteljski kolektiv. Recimo da neki dječak ili djevojčica provodi svo svoje vrijeme na satovima tehničkog odgoja i u jednom trenutku se pojavi nešto vezano uz brojeve. Tada će učitelj ili učiteljica reći „nije li vrijeme za satove matematike?” ili tako nešto. Smatra se kako će svako djete učiti pojedinu vještinu, predmet ili disciplinu samo onda kada on ili ona to počne smatrati bitnim ili nužnim za svoj daljnji razvoj. To je trenutna edukacijska filozofija Učiteljskog i Školskog kolektiva na svakoj razini. Nema nikakve prisile, a većina djece stekne osnovno znanje putem četiri edukacijska programa koji se bave matematikom, književnošću, itd. Nažalost, unatoč 1000 godina društvenog anarhizma, roditelji i dalje svojoj djeci „žele dobro”. Ponekad, ali samo s najboljom namjerom,

divljine u bioregiji je započeo prije gotov 1000 godina i bio je vrlo uspješan. Sada je čest slučaj da svega par kilometara od gradskih zidina vidimo medvjede kako podižu cijele obitelji. Zid ima osam glavnih ulaza,” pokazao je na svih osam u po redu i nastavio još uvijek pokazujući, „a također je probijen na 13 drugih mjesta, zatim tri glavne gradske rijeke; tamo! tamo! i tamo!, te 10 prolaza divljeg života koji predstavljaju zelene trake koje se susreću u središnjem gradskom parku, koji se nalazi tamo. Na ualzu u proalze divljeg života se nalaze ogromne rešetke koje propuštaju sve životinje, oism onih većih i opasnih. No, rijeke su se pokazale težima. Kao što znaš, medvjedi vole ribu i odlično plivaju. No, velika važnost slobodnog prolaza za sva živa bića u vodi kroz naš grad je ipak bitnija od povremenih slučajeva kada medvjedi na ovaj način uđu u grad. Niti jedan od ovih slučajeva nije završio nekim ozbiljnijim ozljedama. Ponekad ljudi iz našeg grada nose sa sobom puške za omamljivanje, no ja to ne volim raditi, radije sam malo oprezniji. Željeli smo stvoriti grad koji je 100% samoodrživ, iako još uvijek postoje manja područja koja su ograđena zbog poljoprivrede, no veći dio prirode je prepušten sam sebi. To u početku nije bio lak zadatak, međutim „iz malog žira, velik hrast raste.” zaključio je...

„Zapravo, sljedeće godine slavimo prvi milenij našeg projekta obnove divljine u bioregiji...” i dalje je nastavio u polušali, „iako za njim nema neke prave potrebe... u posljednje vrijeme se priroda u regiji uglavnom brine sama o sebi. Osim povremenog branja ljekovitog bilja, ribarenja i kampiranja za hendikepiranu ili bolesnu djecu, doslovno nema drugih oblika organiziranog iskorištavanja šumskih proizvoda, a uostalom, ima vrlo malo razloga za dodatnim održavanjem šume.”

Bio sam stvarno zadivljen time što mi je Aristotel rekao. Zabunom sam pomislio kao su zeleni putevi zapravo auto-cesta koje povezuju predgrađe s centrom grada.

„Jesu li svi gradovi zgrađeni ovako?” pitao sam.

„Ne, nisu,” odgovorio je, „društvena i ekološka revolucija je uništila umjetne barijere država, što je značilo da stanovništvo svake

ekološke regije mogu odlučiti kako će na najbolji način reintegrirati svoj način života, gradove i mjesta u regionalnu ekologiju njihovog kraja. Neke bioregije, kao što je susjedna, su se odlučile na minimalne programe. Vrlo malo je ostavljeno prirodnoj divljini, dok su njihova veća sela i gradovi još uvijek jako ovisni o poljoprivredi u tom kraju. Naravno, poljoprivreda je svedena na jednu razumniju razinu i zemlja je podjeljena na manja polja između kojih raste prirodno grmlje. Također, razvili su neka vrlo važna otkrića vezana uz šumsku hortikulturu. Iako je susjedna bioregija manje bogata divljinom i uređenija od naše, ironično je koliko nas je pokušaj stvaranja 100% samoodrživog grada, koji ne uzima ništa iz prirode, niti nešto daje prirodi, doveo do stvarnja biološki osjetljivog, ali pretjerano bio-tehnološkog okruženja u gradu. Susjedna regija se kroz tradicionalan pristup korištenja zemlje nikad nije odlučila na korištenje bio-tehnologije koja je potpuno siguran za okoliš. Odlučili/e su se za jednostavniju tehnologiju, te miješavinu velikog broja uglavnom poljoprivrednih seoskih zajednica, koje proizvode dovoljno za sebe i za regionalne kulturne i umjetničke centre. Neke regije su se pokušale vratiti na nivo labavih federacija manjih zajednica povezanih većim riječnim tokovima, dok su drugi pokušali izgraditi ogromne kupole oko svojih gradova, kako bi živjeli/e potpuno izolirani/e od ostatka prirode. Naša i susjedne regije imaju pristup koji se nalazi negdje između ta dva krajnja pristupa.”

„Velika različitost regionalnih eksperimenata u cijelom svijetu su doveli do cvjetanja praktične inventivnosti. Nije samo stvar u tome na koji način su ljudi željeli postići ravnotežu, već,” zaključio je, „stvar je u tome kako se svatko u svakoj ekološkoj regiji jako identificirao sa svojim domom, te svatko brine za to mjesto, što znači kako je ekološko zdravlje planeta time u potpunosti osigurano.”

Pažljivo sam razmišljao o Aristotelovom opisu njegovog svijeta i o mom svijetu, sa svim njegovim tumorima koji su stalno na vrlo nepromišljen način pokrivali cijele regije sa čelikom, ciglama i asfaltom. Razmišljao sam o glupim sukobima zaraćenih zemalja, koje su grubo djelile prirodu u pokušaju krojenja svijeta prema ap-

tih grupa, pa smo Jo i ja imali malo toga za raditi, osim eventualno gledati prikaz koji se stalno izmjenjivao. Došla je do mene i počeli smo razgovarati:

„Sin te napustio?”

„Ne, nije moj sin. On je sin mojih prijatelja kod kojih trenutno boravim.”

„Kako ti se čini cijeli hologramski program?”

„Odličan je i to u svakom pogledu. Pogledaj samo kako djeca uživaju.” odgovorio sam stvarno oduševljen.

„Program je odličan, stvarno smo zadovoljni s njim, kao i Učiteljski kolektiv. Bio je potpun uspjeh, gdje god da smo ga odnijeli. Elisee Reclus je potrošio doslovno svu svoju energiju pokušavajući uvjeriti ljude u Parizu da izgrade ogroman model Zemlje na izložbi koja se održala pred sam kraj drugog milenija. Ljudi bi išli do vrha sjedeći na stolicama koje bi se spiralno penjale gore i spuštalo bi se kroz lift koji prolazi kroz sredinu Zemlje, u čijoj unutrašnjosti bi bilo oslikano nebo sa svim zvijezdama. Umjesto toga je izgrađena ona odvrtna metalna građevina po imenu Eiffelov toranj. Pokušat ćemo stvoriti hologram veličine koja bi odgovarala Reclusovoj ideji na lansirnoj rampi kada će se dogoditi probno lansiranje. To je pomalo ambiciozno i imamo dosta tehničkih problema. Bilo bi to veliko iznenađenje, ukoliko ga uspijemo izvesti, jer gotovo nikome nismo rekli što planiramo!” rekla mi je.

„Ma, siguran sa da će vam uspjati.” uvjeravao sam je.

Iako je proučavala geografiju svih regija na Zemlji, izgledala je prilično nezainteresirano za to od kud dolazim, mada je bilo očito da sam stranac. Nestankom nacionalizma i država, ljudi su postali građani i građanke svijeta, koji igrom slučaja nastanjuju određenu ekološku regiju, na način na koji pčele ili medvjedi nastanjuju neku šumu.

Jo je bila vrlo lijepa, nosila je mini suknju koja je puno otkrivala, pogotovo zbog prilično prozirnog materijala od kojeg je bila napravljena. Činilo se da svatko u Bear Cityju, barem dok su u gradu, nosi kratke hlače, mini suknje i slično. Kada se nagnula preko

„Kada se nalazite u sadašnjem vremenu, morate znati da ne pregledavate statičnu bazu podataka. Informacije sa satelita stalno stižu i upotpunju bazu. Pomicanje piješčanih dina, poplave i slično se odmah pojavljuje na vašim ekranima. Zato sve treba opet provjeravati, kako bi ste utvrdili ima li to područje svako toliko jezero u sredini ili u pravilnim razmacima. Neka stvarno ogromna jezera se pojavljuju na australskom otoku svakih par stoljeća. Bear City još uvijek nema svoj satelit, no informacije dobijamo sa drugih satelita. Sljedeći tjedan, kada će biti poslana probna bio letjelica, ona će na sebi nositi satelit. To će biti prvi bio satelit u svemiru i njegova primarna funkcija će biti slanje informacija Reclusu o ovoj regiji. Molim vas, pogledajte u izborniku opći sadržaj. Ako kliknem na vodeni tokovi,” rekla je i kliknula mišem te pričekala par sekundi, „vidjeti ćemo raspored svih rijeka na Zemlji.”

U središtu sobe se pojavio novi hologramski prikaz. Ovaj je naglašavao sve vodene tokove na Zemlji jakom plavom bojom. Prikaz je bio prilično živ, kako u boji, tako i u detaljima. Činilo se da možete vidjeti svaki potok na Zemlji. Djeca su s divljenjem gledala prikaz. Stalan tok vode je stvarao privid stvarnosti, a to pomicanje je imalo lagan hipnotički utjecaj.

„Predivno, zar ne?!” rekla je Jo. „Izgleda fantastično po noći, stvarno morate dovesti svoje prijatelje i prijateljice da to vide tijekom večeri. Kada malo bolje naučite koristiti Reclus, biti ćete u mogućnosti vidjeti tok kristalnog potoka. Možete dobiti različite prikaze Zemlje koji ističu planine, pustinje, travnate površine, šume ili bilo koju od kombinacija. Broj različitih kombinacija je jednostavno beskonačan. Uključit ću prezentacijski program.” rekla je i stavila disk u svoj terminal.

Svake minute se pojavljivao drugačiji hologramski prikaz Zemlje, koji bi se nakon jednog punog kruga izgubio i zamjenio bi ga drugi prikaz. Jo je otišla po razredu kako bi pomogla djeci s problemima koje eventualno imaju. Do tog trenutka su djeca već oformila manje grupe od dvoje ili troje njih i zajednički su pokušavala riješiti svoje probleme na jednom ekranu. Mikial se priključio jednoj od

straktnom konceptu koji je potpuno okrenut ljudima i ljudskoj politici. Nakon nekog vremena sam rekao:

„Izgleda da sam zalutao dalje nego što sam mislio. Stvarno sam stranac ovdje, jer iz onoga što si mi rekao, tvoj svijet ne samo da mi je stran, već i potpuno nov. Molim te, možeš li me odvesti u svoj grad i u susjednu regiju, pokazati mi što god možeš, kako bih naučio nešto iz te mudrosti i odnio to znanje sa sobom kada se vratim. Naš planet je u velikoj ekološkoj opasnosti,” strastveno sam objasnio. „Naši ljudi su bez milosti, pohlepno uništili tlo i šume zbog kratkoročne koristi moćnika i korumpirane elite koja je podjelila naš svijet prema svojim interesima, a ne interesima prirode.”

Aristotel se na trenutak zamislio, kao da je zatečen, a onda odgovorio:

„Imam puno posla, no ako je istina to što govoriš, možda je moja dužnost pomoći ti. Pokušati ću pronaći vremena za to. U međuvremenu, moramo krenuti dalje, jer sjene su sve duže, a pred nama je još dobar komad puta koji moramo proći prije mraka.”

Krenuli smo dalje stazom prema dolje, polako i pažljivo. Zrak je postajao hladniji, a mi smo napuštali planinu s osjećajem žurbe i svrhe. Usprkos Aristotelovim godinama i stvarima, njegovo korak je bio siguran i jak kao moj. Udaranje njegovog štapa je obilježavalo stalan napredak našeg kretanja. Nakon nekih sat vremena, trava i zapleteno grmlje je zamijenila gusta planinska šuma i put je postao ravniji. Pomalo smo se opustili, uvjereni u to kako je najopasniji dio puta iza nas, pa nije problem ukoliko nas ulovi noć.

„Kakve su ono velike staklene kupole svugdje po gradu?” pitao sam.

„Ali to nije staklo,” odgovorio je Aristotel. „Napravljene su od tanke membrane čistog biljnog ekstrakta, poput organskog balona, ako to želiš tako nazvati. Postavljene su preko vrtova s povrćem u svakom gradskom predgrađu. Gređice se gnoje organskim otpadom i osiguravaju povrće za nekih 2000 ljudi. Dok postoji opasnost od smrzavanja, balon štiti mlade biljke. Balon je potpuno bio razgrađiv, tako da se u kasno proljeće, ukoliko ima dovoljno kiše, potpuno

razgrade. Ove godine je bilo jako suho, pa je poamlo čudno vidjeti ih u ovo doba godine. Membrana je dovoljno propusna, pa postoji protok zraka i propušta nešto kiše, ali je u mogućnosti zadržati topal zrak i vlagu. Pošto je membrana bogata prirodnim tvarima, kada se balon razgradi pruža vrijednu tekuću hranu za povrće u stadiju kada im treba još dva tjedna ili mjesec dana do sazrijevanja. Balon je dovoljno jak za, recimo, zaštitu rane jagode od ptica, a kontrola bioloških štetočina je jednostavna, insekte ili životinje predatore ostavimo u balonu dok štetočine ne nestanu. Osim u vrlo toplim zimama, kada gljivična oboljenja mogu biti problem, ovi baloni su se pokazali potpunim uspjehom i plodovi su sve bolji i bolji. Svega jedna kanta ekstrakta te biljke je dovoljna za pokrivanje stvarno ogromnog područja.”

Divio sam se Aristotelovim opisima njegovog grada. U usporedbi s neizrecivim pesimizmom mog vremena, njegova samouvjerenost u bolju budućnost je bila ohrabrujuća i inspirativna. Čovječanstvo je razvojem pozitivnog stava prema prirodi opet naučilo živjeti u skladu, udobnosti i sigurnosti sa Zemljom.

Nastavili smo hodati stazom, drveće je bilo prepuno raznih ptica, a tlo šume je bilo pokriveno cvijećem karakterističnim za to doba proljeća – šafranima, visibabama, jaglacima i sl. Vibracije proljeća su se uvukle u nas i djeleći taj užitak divili smo se svakoj novoj biljci na našem putu.

„Da li je vaše društvo pretežno vegetarijansko?” pitao sam Aristotela.

„Naravno,” odgovorio je, „ima nekih ljudi koji/e uopće ne žele jesti meso, no većina predgrađa ima kokoši kako bi grebale i gnijile njihove zajedničke vrtove, a većina ljudi ih i jede. Ne možemo uzgajati dovoljno povrća za cijeli grad, a velika proizvodnja pšenice i soje je destruktivna za tlo koliko i uzgoj govedine. Šuma pruža puno plodova, korijenja i gljiva, koje redovito skupljamo, a bogata je i životinjama, pogotovo fazanima i jelenima, dok rijeke i potoci obiluju ribom. Dakle, proizvodnja i konzumacija hrane u gradu je pretežno vegetarijanska, međutim, dodatak je meso iz šume.”

stolu. Nikad prije nisam koristio kompjutor, tako da sam se zabavljao gledajući što Mikial radi. Riječ Australijski otok, za koju sam shvatio da označava kontinent Australiju, pisala je u lijevom vrhu ekrana. Ta riječ je nestala i pojavila se Nullarob regija sa velikim izborom mogućnosti ispod te riječi. Mikial je kliknuo na „ugrožene vrste”, a na njegovom stolu se pojavio hologram pečinskog albino pauka. Na ekranu iza njega pojavile su se detaljne informacije, koje su bile dobro i lijepo ilustrirane. Raspored liste bio je baziran na tome koliko je koja vrsta rijetka, navedeni su razlozi njene ugroženosti i mjere koje se poduzimaju ili su poduzimane za očuvanje njihovog broja. Ubrzo sam shvatio da su zečevi, lisice, mačke, psi, krave, ovce, kamile i magarci životinje koje su bile najveći razlog uništenja prirode u regiji Nullarbor.

Jo je primjetila da su djeca potpuno zaokupljena svojim osobnim procesom otkrivanja globalne geografije, pa je nastavila šutjeti i samo ih je promatrala. Kada je primjetila da neka djeca imaju problema sa nešto kompliciranijim dijelovima programa, rekla je: „Uskoro ću doći do vas kako bih vam pomogla, no dopustite mi reći nekoliko osnovnih stvari, da ne bih svakome morala ponavljati sve to. Kao prvo, možete vidjeti da je vrijeme prikazano na ekranu sredina dana, što je upravo sada, no ako izaberete neko drugo vrijeme, možete vidjeti kako je Zemlja izgledala prije 10, 20, 1000 ili čak 2 000 000 godina. Pogledajmo na primjer kako je Zemlja izgledala prije 350 milijuna godina.”

Potpuno drugačiji hologramski prikaz se pojavio u unutrašnjosti kruga kroz svega par sekundi. Zemlja je izgledala potpuno drugačije i boja je bila puno zelenija nego na prikazu Zemlje današnjice.

„U ovom razdoblju Zemlja je većim dijelom imala tropsku klimu i bila je prepuna šuma koje su rasle na močvarnim područjima.”

Lijep prikaz tog krajolika se nalazio na Mikialovom ekranu, a onda se na stolu pojavio hologram ogromne muhe. Na ekranu su se pojavili detaljni podaci nastali na osnovu fosilnih dokaza. Raspon krila ovog stvorenja je mogao doseći i do pola metra!!!

„Ako ovako pomičete svoj miš,” rekla je i pomicala miš lijevo i desno, „tada se malo pomakne, kako bi polovi bili jasnije vidljivi. Pomičite miš na ovaj način i hologram će se polako okretati.” rekla je i kliknula mišem.

Hologram se polako okretao. Zemlja nije bila podjeljena na političke države označene rozom, plavom, žutom ili crvenom bojom, kao u atlasima koje sam vidio u prošlosti. Bila je podjeljena u stotine tisuća, ako ne i milijuna malih regija koje je bilo jedva moguće razlikovati jednu od druge prema raznim nijansama plave, zelene i smeđe, već ovisno o razlikama u bogatstvu i vrsti voda ili vegetacije u pojedinoj regiji.

„Zemlja je, kao što to svi znamo, prirodno podjeljena u ekološke regije koje se u grubo mogu razlikovati jedna od druge na sljedećim osnovama: fizički, što bi značilo po planinama, brdima, dolinama, ravnicama, itd.; količini kiše i drenaži, što bi značilo po tome koliko kiše gdje padne i kuda odlazi ta voda; flori i fauni, što znači prema razlikama u zastupljenosti vrsta životinja i biljaka; te klimi, što znači koliko sunca gdje ima, koliko i kakve su padaline, kakve su razlike u vjetrovima, itd. Ljudski i kulturni uvjeti se uzimaju u obzir samo onda kada je to bitno za određivanje gdje koja bioregija počinje ili završava. Iako, naravno,” brzo je dodala, „u prirodi ne postoje prave granice, jer sve je ujedinjeno zrakom i morem. Ljudi u svakoj regiji moraju organizirati svoj način života tako da žive u skladu sa prirodnim karakteristikama i kao dio eko sistema svoje regije. Sastavni dio Reclusa je osiguravanje stalno novih informacija o tome koliko je svaka pojedinačna regija uspješna u postizanju tog ideala. To je ono čime se moderna socijalna i politička geografija bavi. Ima li pitanja?” pitala je grupu.

Tišina. Mlada učiteljica je bila naučena na razgovor s ostalim ljudima iz svoje struke, zbog čega je krenula vrlo apstraktno i s puno predugačkih riječi za ovu djecu, čiji umovi su tek u razvoju. S druge strane, djeca su bila impresionirana hologramskim prikazom. Mikial je već pronašao način kako dobiti određene dijelove Zemlje na svom ekranu i kako stvoriti mali hologram drveća ili ptica na svom

„Odlučili smo ne uništavati šumu zbog uzgoja žitarica, pa čak ne želimo pokupiti ni sve plodove koje daje, jer oni su hrana i za druge životinje. Kada biramo koje životinje ubiti zbog hrane, onda su to uvijek one kojih ima najviše ili previše, pa time ugoržavaju opstanak manjih i slabijih vrsta. Tako je to slučaj sa fazanima i jelenima, kojih oduvijek ima puno. Meso divljači ima malo masti, različite proteine i druge nužne tvari. Nije nužno jesti puno mesa, niti je pretjerano jedenje mesa nešto što se smatra poželjnim, dobrim i zdravim, niti za organizam, niti za prirodu.”

„Vegetarijanstvo,” odgovorio sam, „je postajalo sve popularnije i popularnije u mom vremenu i čini se kako je to baš put kojim su se stvari mogle razvijati. Uostalom, ne postoje li etički razlozi zašto netko ne bi trebao jesti drugo živo biće?”

Aristotel se složio, ali je tužno dodao:

„Priroda se ne prilagođava ljudskoj etici. Bijeli sok iz mlade zelene salate ili krv fazana, koja je stvarna razlika? Kako bi smo živjeli, moramo konzumirati život. Postoje zajednice, ima ih i Bear City, koje su isključivo vegetarijanske ili čak vegan (a to ima i određene prednosti, jer možeš kompostirati svoj izmet). Kao što znaš, botulizam, čija bakterija se nalazi samo u mesnim proizvodima, živi i do četiri godine u tlu. Iako su neke bioregije u potpunosti vegetarijanske — a možda su zbog toga stvorile puno čovječnije društvo — velike površine u njihovim regijama su pokrivene poljima za uzgoj žitarica i graha, dok je veći dio naše regije divljina. Pradoksalno tome, naš grad je gotovo u potpunosti jestiv.”

„Jestiv!” uzviknuo sam.

„O, da, naša regija je pionir u razvoju znanosti o jestivim materijalima.”

„Jestivim materijalima?” zapitao sam.

„Da, zapravo je tu ideju prvi popularizirao industrijalac Henry Ford, koji je 1941. proizveo svoj „biološki automobil”. Tijelo je bilo napravljeno od soje, kotački od zlatnice, a gorivo od kukuruza. Mi imamo repliku u jednom od gradskih muzeja. Ideja nikad nije prihvaćena u njegovom vremenu, a mi ne proizvodimo soju i kukuruz,

no odveli smo znanost tako daleko kao nitko drugi u svijetu. Naš grad ne samo da je bio razgradiv, već je i jestiv!”

„Zasigurno ga jedu insekti, miševi i štakori?” rekao sam.

„Toga si se dobro sjetio,” odgovorio je, „no na svu sreću, ima loš okus i sisavci ga ne žele jesti. A premazujemo ga svakih par godina biljnim lakom koji odbija insekte. Nešto slično što ste vi činili s drvetom kako bi ste ga zaštitili od truljenja.”

Još uvijek smo vidjeli grad jer smo bili dovoljno visoko. Mozaik bijelog svijetla se miješao s područjima nježne i prirodne zelene.

„Zašto grad toliko svijetli?” pitao sam.

„Vidjeti ćeš kada dođemo tamo. Ako dođemo tamo.” Pogledao je zabrinuto prema nebu. „Pred samim gradom se nalazi velik ponor i bilo bi vrlo opasno pokušati ga preći u mraku. Tvoja priča nas je zadržala. Najbolje bi bilo prenoćiti kod Jackovoj kolibi. Udaljena je oko kilometra, a do grada ćemo otići ujutro.”

Aristotel je bio taj koji je najviše govorio, barem po mom mišljenju. Staza se ubrzo odvajala i mi smo krenuli prema Jackovoj kolibi.

„Sada ćeš vidjeti pravu poslasticu,” rekao mi je Aristotel. „Tamo gdje Jack živi se nalazio park prirode, još dok je sve ovo što vidiš bilo samo pusto polje. Nekoliko stabala je bilo staro preko 3000 godina, no većina prvobitnih stabala je mrtvo. Taj park očito nije bio dovoljno velik kako bi barem stvorio privid živog eko sistema, iako je nekad bio sastavni dio prašume tek par kilometara od Bear Cityja. Baš tu je započeo naš projekt obnove divljine u bioregiji, šireći se u svim smjerovima. Iako mjesto starog parka više nije bilo doslovno centar šume, svi su ga smatrali centrom i mladi ljudi barem jednom u životu posjete to mjesto kako bi odali priznanje toj promjeni koja je uslijedila nakon što je naša zajednica prije toliko godina počela saditi prvo drveće na samim rubovima tadašnje šume.”

Drveće je bilo uistinu veličanstveno. Široka stabla, puno veća od kitova, koja šire svoje ogromne zelene grane prema nebu. Neka su bila napola mrtva, održavajući se na životu samo uz pomoć jedne grane, dok su odmah pokraj njih druga rasla u svom sjaju, u

na, a djeca su pričala između sebe tiho, ali uzbuđeno. Nas dvojica smo sjeli na slobodna mjesta u zadnjem redu. Učiteljica je bila pomalo iznenađena što me vidi na satu osnovne škole i rekla je da ćemo nas dvoje morati djeliti terminal. Djeca su osjetila da će predavanje uskoro početi i automatski su se stišala. Mlada i privlačna učiteljica izgledala je vrlo ozbiljno. Bilo je očito da nije naučena na predavanja, jer još uvijek je bila pomalo nervozna zbog činjenice da predavanje počinje.

„Dobro jutro, moje ime je Jo. Uglavnom živim i radim u kulturnom centru u Institutu za socijalnu i političku ekologiju, a članica sam školskog kolektiva. Članovi i članice Instituta rade već duže vrijeme na stvaranju masivne baze podataka koja koristi holograme za prikazivanje života i ekologije svake regije. Posebna pažnja je posvećena socijalnoj geografiji, koja se bavi time na koji način je čovječanstvo prilagođavalo ili oštetilo prirodu u lokalnom kontekstu, ali i time na koji način je priroda u regiji oblikovala i odredila život i kulturu ljudi u regiji.”

„Ta baza podataka se zove „Reclus”, po velikom anarhističkom socijalnom geografu drugog milenija. Baza podataka ima sličan sistem njegovoj Univerzalnoj geografiji u 19 dijelova, gdje je količina prostora dana svakoj regiji direktno proporcionalna masi njene zemlje. Učiteljski kolektiv je nakon saznanja o projektu Reclus zamolio ako možemo stvoriti posebnu dječju verziju, te su me zamolili da odem u sva susjedstva po jedno poslijepodne i pokažem vam kako se koristi. Velik, tek nedavno razvijen hologramski projektor će ostati ovdje i nakon toga će se sva djeca u Crystal Brooku... a čak i njihovi roditelji,” rekla je gledajući u mene, „moći doći igrati s njim kada god to žele.”

Otišla je do ruba unutrašnjeg kruga i kliknula mišem. Pojavio se ogroman hologram Zemlje, koji je skoro dodirivao strop i pod, te je zauzimao veći dio unutrašnjosti kruga. Prikaz je bio izuzetno detaljan i vrlo stvaran. Planine i rijeke su bile jasno vidljive. Hologram je davao još bolji prikaz dubine oceana, a ocrtavao je gotovo sve promjene na njima po cijeloj Zemlji.

„Odlično,” rekao je Alex, „tako barem ne moramo tražiti male vragove u ovoj gužvi. Ti Aristotele stvarno znaš sa djecom.”

Alex i Mollie su rekli da žele otići do grada i sami provesti prvomajski praznik. Pridružio sam se Aristotelu na putu do Crystal Brooka. Obojica smo bili jako umorni, pa cijelim putem nismo progovorili niti riječi. Kada smo došli kući, otišao sam odmah u krevet i ostavio Aristotela u prizemlju kako bi na miru pregledao svoje knjige, koje su ga u potpunosti zaokupile. Tako jako je bio zadubljen u njih da je na kraju zaboravio popiti čaj od kamilice koji sam mu pripremio u jednoj od zajedničkih kuhinja.

Šesto poglavlje

Škola

Opet sam dugo spavao i kad sam ustao, svi su već otišli negdje. Ostavili su mi biskvite i juice u dnevnoj sobi. Doručkovao sam iza kuće i zapalio cigaretu. To mi je bila posljednja koju sam imao, a nisam ih vidio nigdje u gradu. Sve je bilo vrlo tiho. Par starijih ljudi pljevalo je svoje vrtove. Slušao sam povremene zvukove golubova, pčela i djece koja su se igrala na ulici. Iznenada je niz ulicu dojurio Mikial na svojem triciklu. Teretni dio je bio pun raznog posuđa za kompostiranje, koje je sakupljeno nakon prvomajske proslave.

„Zdravo Tom,” rekao je hvatajući dah, „Žurim na sat prirode koji se događa ovaj tjedan, onaj sa hologramima i svim, znaš... Hoćeš ići?” izgovorio je gotovo u jednoj riječi.

„Može.”

„Super, idemo onda.”

Išao sam za Mikialom kroz nekoliko ulica, sve do sljedećeg bloka. Ušli smo u kuću na kojoj je pisalo: Učiteljski kolektiv – podružnica 961. Unutar učionice nalazili su se stolovi poredani u tri kruga i na njima je bilo nekih 30 do 40 kompjuterskih ekrana. Učiteljica je stajala u sredini tog velikog kruga. Učionica je bila gotovo pu-

samom vrhuncu svog postojanja. Još je dovoljno svjetla prolazilo kroz grane i to svjetlo je otkrivalo gomilu gnijezda raznih ptica, koje su dosegle toliki broj da su unatoč vveličanstvenom drveću bile impresivan prizor. Iznenada se staza kojom smo hodali spojila sa posebno izgrađenim visećim mostovima.

„Zašto su ovi mostovi izgrađeni na tako lijepom i netaknutom mjestu?” pitao sam Aristotela.

„Zato što ovdje dolazi jako puno ljudi i hodanjem bi previše utabali zemlju, što bi ozbiljno ugorzilo drveće. Jackov posao je održavanje mostova toko zime, kada ovuda prolazi malo ljudi. Prvi dan našeg projekta se dogodio sredinom ljeta, prije 999 godina i prirodno je da ljudi žele doći ovdje u to vrijeme, kako bi proslavili taj događaj.”

Kada smo zaobišli neobčno veliko stablo na kojem je pisalo „prema Quaaama kolibi” ugledali smo ogromnu okruglu kolibu. Bila je smještena na brežujku u središtu kruga omeđenog sa šest velikih borova. Bio sam svjestan kako smo došli do našeg cilja, a kada sam pomislio na odmor počeo sam osjećati koliko sam zapravo umoran. Osjetio sam bol u tijelu i po prvi put taj dan mi je postalo bolno pratiti Aristotelov korak.

Treće poglavlje

Jack

„Zdravo Jack!” uzviknuo je Aristotel pružajući ruku Jacku, koji je stajao ispred svoje kolibe i razgovarao sa guskama. Jack je, poput drveća koje ga je okruživalo, bio div. Odmah sam bio svjestan njegove jednostavne i blage prirode, dok je sjena koju je oko njega bacalo zalazeće sunce bila ogromna poput sjene slona usred dana.

„Dobro večer dragi moj Aristotel,” odgovorio je. „Kako si? I tko je tvoj prijatelj?”

Ispružio sam ruku i rekao: „Tom... drago mi je.” Zgrabio mi je ruku s obje ruke, baš kao što bi to učinio s drškom od sjekire i dobro me protresao tim rukovanjem, govoreći:

„Bilo koji Aristotelov prijatelj je dobrodošao u ovu kuću. Molim vas, uđite.” Te je pokazao rukama kao da nas ugurava unutra.

Koliba je bila izgrađena od ogromnih stabala, a sadržavala je četiri velike prostorije od kojih je jedna bila veća od ostalih i očito je bila Jackova. Sve prostorije su bile kružno smještene oko centralnog prostora u kojem je pucketala mala vatra. Noćna hladnoća ranog proljeća nas je instinktivno natjerala prema vatri. Ubrzo smo sjedili, a Aristotel i Jack su razgovarali večerajući divljač, gljive i pijući čaj od kamilice pomješan s alkoholnim pićem čudne arome. Razgovarali su dugo o ljudima i događajima o kojima ništa ne znam, tako da sam samo ponešto razumio. Bilo je očito da se dugo nisu vidjeli, pa je bilo mnogo vijesti, pitanja i ostaloga što su željeli međusobno podijeliti. Činilo mi se nepristojnim govoriti sve dok nisu prestali razgovarati i dok nismo ostali sjediti u tišini, gledajući u vatru.

„Jack,” pitao sam, „živiš li ovdje cijelo vrijeme?”

„Samo tijekom zime,” odgovorio je, „kada nema nikoga. Tada do proljeća popravljam sve što je nužno popraviti. Ljeto obično provodim visoko u planinama ili kraj Cat Creeka gdje ima puno hrane i zrak je svjež. U jesen ponekad radim kao vodič iskusnim mladim ljudima koji žele nešto više saznati o Bear Forest, šumskim ekolozima, ljudima na odmoru ili ljudima koji dolaze u posjetu iz drugih bioregija. To je zanimljiv posao i tijekom godine mi ostavlja šest slobodnih mjeseci.”

„Zar ti se ne sviđa Bear City?” pitao sam.

„Ne pretjerano.” rekao je. „Iako većina ljudi želi postati dio biorganizma, ja nisam jedan od njih. No, nemoj me krivo shvatiti. Moraš razumijeti ogromnu učinkovitost u proizvodnji u pogledu rada, energije i resursa, što dozvoljava opstanka divljine u gotovo cijeloj regiji. Čak i ljudi koji žive u samom centru Bear Cityja nisu nikad daleko od divljine. Ja jednostavno nisam jedan od tih ljudi, možda je to slučaj sa 1 prema 500 onih koji žele biti tamo. Dokle

Izgovaramo jednu riječ,

Sa usana uzdiže se crno-crveni plamen:

ANARHIJA — s kojom ljubimo naš „novi Jeruzalem”.

Organska filozofija raznovrsnosti, različitosti, boja i života.

Jedinstvo različitosti pod jarkim suncem.

Svaka životinja, drvo ili biljka, u svakoj regiji Zemlje,

Povezane i pomiješane, zauvijek,

U prirodnoj ravnoteži sa čovječanstvom.

Zemlje i gradovi, u miru ujedinjeni.

Naše farme i radionice,

Slave milost prirode.

Čovječanstvo je ujedinjeno,

Ujedinjeno, u... jednu... veliku... zajednicu... SVIH!

Da bi obukli čovječanstvo, nahranili čovječanstvo.

Prvomajska pjesma je pjevana i pjevana, gubeći se i pojačavajući, ovisno o tome kako bi kolektivi propuštali dječje povorke da prođu. Djeca su bila obučena u biljke i životinje, a svaka grupa bi pjevala pjesme o životinjama koje je njihova grupa predstavljala. Ubrzo nakon parade, djeca su dotrčala sa pladnjevima na kojima se nalazila voćna salata od šumskih plodova i mali sendviči. Pladnjevi su bili ukrašeni cvijećem i zelenkastom folijom.

Napokon je sve bilo gotovo, no ulice su još uvijek bile prepune ljudi. Ljudi su se gurali kako imali što bolji pogled na ulične nastupe, koji su se iznenada počeli događati svugdje, odmah nakon same povorke. Neki od starijih ljudi, kojima to nije bilo ništa novo već su se zaputili kućama.

„Dogovorio sam se sa ljudima iz grupe za čuvanje djece u Crystal Brooku da ih dovedu kući. Imaju tulum u piđamama, tako da ostaju tamo i na spavanju. Djeca to nisu željela propustiti ni za što na svijetu.” rekao je Aristotel Alexu i Mollie.

dila ljubav sa svojim prvim dečkom, Rogerom... Sada mi se to čini jako davno.”

Grupe mladih i lijepih ljudi prolazile su pokraj nas, a grupe bi bile organizirane samo kada bi prolazile preko nekog od mnogih mostova koji su prelazili preko velikog broja potoka, čiji tokovi su ostavljeni iznad površine zemlje čak i na glavnim ulicama kulturnog centra. Iza mladih su došle grupe različitih kolektiva sa svojim šarenim transparentima koji su predstavljali gotovo svaku granu proizvodnje. Za mnoge od njih nisam nikada čuo ili su bile strogo ograničene na potrebe jestivog grada.

U povorci je nedostajao Astronautički kolektiv, a Aristotel, koji je očito još uvijek bio ljut na Mollie zbog onoga što je rekla, se nije mogao suzdržati da ne prokomentira tu činjenicu. Mollie je, s druge strane, bila potpuno zaokupljena povorkom, pa ga nije čula ili je mudro ignorirala njegovu provokaciju. Iznenada se iz povorke začula pjesma — u početku samo par muzičara i ljudi iz povorke, ali ubrzo su se svi priključili. Kasnije mi je Mollie rekla da je ta pjesma napisana prije više od tisuću godina, tijekom velike socijalno-ekološke revolucije:

O, krasna vizijo mnoštva, jednakosti i stabilnosti,
Majko i oče ekologije i oslobođenja, davanja i slobode,
Ti donosiš istinu i mir, umjesto mraka i rata,
Spajaš muškarce, žene i prirodu u jedno,
Još jednom u potpunoj harmoniji.

U svijetlu pokreta,
U izlasku sunca i vječnog sutra,
Ti osiguravaš sutra i djecu novog doba,
Djecu čiji su rad, sloboda i zadovoljstvo jedno.
Široka polja prepuna cvijeća, omeđena glogom,
Proljetni je sunčan dan,
Koračamo zajedno,
Stvorili smo slobodan grad, otvorenu zemlju,
Slobodnog života i stvarne demokracije.

god nastave s idejom pretvaranja grada u samoodrživu zajednicu i ne pokušavaju stvoriti bio-mašinu u kojoj će čovjek biti zupčanik, mislim da je sve u najboljem redu. Nisam pretjerano kritičan prema tome što se u gradu događa, uostalom, odrastao sam u gradu i posao koji radim je od velike važnosti za grad i njegovu kulturu. Na svu sreću, svima je sasvim jasno zašto radije provodim svoje vrijeme u šumi, a ne u gradu.”

„Koliko god se Bear City može približiti eko sistemu, grad je ipak umjetno stvoren od strane ljudi. S druge strane, Bear Forest je proizvod spontanosti i prilagođavanja svih živih bića koja žive u šumi.”

Aristotel je ubacio: „Kao što je to Fourirer rekao: Stavi u kutiju šarene pikule, protresi je i one će stvoriti svoju boju.”

„Provode li ljudi iz grada puno vremena u šumi?” pitao sam Jacka.

„O, da!” veselo je odgovorio. „Bez direktnog kontakta sa divljinom naša vrsta postaje slaba i ispijena, te ne može razumijeti svoju ulogu u ogromnoj mreži života. Naša djeca moraju biti u mogućnosti doći do najviših vrhova i na normalan način preživjeti usred divljine. U suprotnom, ljudska životna energija ne bi bila prisutna u prirodi i ljudi bi ubrzo postali nemarni, a na kraju bi propali.”

„Ali Jack,” upozorio je Aristotel, „iako je priroda velika učiteljica, kako fizički, tako i psihički, poznavanje matematike, brojeva i svemira se ne može naučiti direktno iz biološkog života. Edukacija mora uključivati stalnu i neprekidnu interakciju sa prirodom, no nikako se ne može svesti samo na prirodan način učenja. Barem ne ako sve što želiš raditi u životu nije tumaranje šumom bez svijesti o postojanju nečeg drugog što možeš raditi, ili kako su to govorili još davno: ako ne želiš živjeti kao što su živjeli ljudi u svom prvobitnom, prirodnom stanju.”

Jack je izgledao primjetno uzrujan i mogao sam osjetiti kako se pomalo tresu u svojoj stolici zbog Aristotelove primjedbe.

„A što ne valja sa životom u prirodnom stanju?” uzrujano je rekao.

„Gledaj,” smirujuće je rekao Aristotel, očito zatečen Jackovom uzrujanom reakcijom. „Pokušat ću to drugačije postaviti. Nije li istina da djeca najviše nauče o divljini kada se sama i bez nadzora odraslih osoba upute u avanturu sa svojim malim prijateljima kako bi se igrala? Zar djeca ne nauče najviše i ne otkriju najviše o divljini sama za sebe? Naš grad je okružen divljinom, leptiri slobodno lete gradom, ptice pjevaju u samom centru grada. Naši praznici i proslave se događaju kao slavlje velikog ekološkog oporavka naše bioregije. Priroda je, dakle, svugdje i za svakoga. Uloga edukacije nije u tome da uči takve stvari.” Aristotel se okrenuo Jacku i zaključio: „Da li ti je netko od tvojih učitelja ili učiteljica rekao kako ćeš se popeti na planinu?”

„Ne, prvi put sam se sam popeo na planinu i nitko mi nije morao reći kako da to učinim.” priznao je Jack, pomalo posramljen svojom naglom reakcijom i zatim je dodao, s određenom dozom sarkazma: „Vjerojatno si u pravu, kao i uvijek.”

Aristotel je ustao i rekao da je vrijeme za spavanje, jer želi otići što ranije. Poželjeli smo mu laku noć, a Jack i ja smo ostali sjediti u tišini jedan nasuprot drugog obasjani crvenilom vatre. Znojili smo se lagano opijeni Jackovim likerom. Nakon nekog vremena Jack je tiho progovorio, kako ga Aristotel ne bi čuo:

„Jako volim Aristotela i poštujem ga zbog njegovog istinskog razumijevanja divljine, međutim previše učio iz knjiga, a u posljednje vrijeme previše vremena provodi u ‚ogromnoj rođendanskoj torti’ kako volim zvati jestivi grad.”

Nisam želio ulaziti u neslaganje između Jacka i Aristotela, pa sam skrenuo s teme i pitao što Aristotel točno radi u životu.

„Pa,” počeo je objašnjavati Jack, „on je važan i vrlo poznat u raznim regijama oko nas kao medijator u rješavanju sukoba i kao facilitator diskusija. Zato toliko uživa u raspravljanju kada ne radi. U većini slučajeva mora zadržati svoje mišljenje za sebe, pa kada ne radi koristi priliku i iznese ga.”

„Što je to medijator u rješavanju sukoba?” pitao sam.

koje je kasnije smješteno u muzej, potpuno izvan svog konteksta? Odmah pokraj impresionističkog djela iz drugog milenija? Grad bi trebao slaviti umjetnost svojih ljudi kroz generacije, a ne uništavati pola toga da bi se napravilo mjesta za trenutno moderan naturalistički realizam. Ne volim pretjerano naturalistički realizam, a kada je loše napravljen izgleda stvarno jadno.”

„Tata,” rekla je Mollie hladno, „to jednostavno nije fer. Ne bi trebao govoriti takve stvari Tomu. Stvorit će potpuno krivu sliku...”, okrenula se prema meni i nastavila, „Umjetnice i umjetnici grada rade već gotovo šest godina na ovom projektu. To je velik društveni angažman koji će kulminirati u velikoj proslavi života u regiji. Naravno, proslava obnove divljine mora uključivati sva živa bića koja žive u našoj regiji, bila ona mala ili velika. Uostalom,” nastavila je i okrenula se prema svom ocu, „Alex i ja se kod kuće bavimo apstraktnom umjetnošću, kao i puno drugih ljudi. Samo što ima nešto prirodniji izgled i zato naše pregrade postaju sve popularnije, bez obzira na to što ih Građevinski kolektiv ne želi koristiti za izgradnju. Puno ljudi je još uvijek zainteresirano za odnos geometrije i forme. Samo što takve stvari želimo zadržati u kućama, a riješiti se tih ogromnih metalnih građevina koje ti toliko voliš. Iskreno govoreći, mislim da je muzej pravo mjesto za njih!”

Aristotel, iako očito bijesan zbog riječi svoje kćeri, nije imao vremena odgovoriti jer je u tom trenutku krenula prvomajska parada. Povorka je predvođena neorganiziranim grupama mladih, obučanih u gotovo prozirne haljine, a vratovi, glave, zglobovi i spolni organi su im bili prekriveni glogovim cvijećem, kao i bradavice mladih žena, čije grudi je prekrivala tanka membrana.

„Voljela bih opet biti dovoljno mlada,” rekla je Mollie koja je stajala pokraj mene. „Šuma u centru, u koju obično ne idemo, je otvorena tijekom prvomajskog slavlja. Svi mladi u gradu odu tamo plesati i provesti noć zajedno. Neki parovi odu do prolaza divljeg života kako bi vodili ljubav, dok drugi pričaju sa svojim prijateljima i prijateljicama o svojim životnim planovima tijekom cijele noći. Stvarno,” opet je uzdahnula, „to je bilo prekrasno. Tamo sam po prvi put vo-

„Pa, ne baš,” rekao je, „te slike se pripremaju za proslavu prvog milenija našeg Projekta za obnovu divljine u bioregiji, koja se događa sljedeće godine. Sve ulice će do tada biti oslikane na ovaj način. Sve vrste insekata, cvijeća, ptica, životinja, drveća ili crva koje žive ili su živjele u regiji će biti prikazane na taj način. Masivne slike insekata i buba će zauzeti najviše mjesta.”

„Ali, što je tu loše?” pitao sam Aristotela.

„Pa, puno većih originalnih djela, od kojih su neka nastala puno prije početka samog projekta, uništena su kako bi se napravilo mjesta za ova nova djela. Među tim djelima je bilo dobrih apstraktnih komada. Manja djela su pohranjena u muzeju koji je izgrađen samo zbog toga kako bi bila sačuvana, no cijeli projekt je uzaludno potrošeno vrijeme i energija. Ako netko želi vidjeti vilin-konjica, onda može otići do jezera i vidjeti ga. Gdje je uopće smisao ovakvog prikazivanja prirode? Iskreno govoreći, tu se slažem sa svojim pokojnim prijateljem Platonom koji je govorio da takva umjetnost u najboljem slučaju može biti samo jedna kopija stvarnosti. Više volim apstraktnu umjetnost, koja je nastala tijekom drugog milenija i koja je prikazivala univerzalne harmonije boja ili se bavila istraživanjem matematičkih i egzistencijalnih problema vezanih uz ograničavajuće forme. Zapravo,” nastavio je, „Platon nije pretjerano volio umjetnost i smatrao je da se većine treba riješiti, osim možda par jednostavnih pjesama koje mogu poslužiti za ujedinjavanje stanovništva ili kao edukativna vrijednost za djecu.”

Zastao je na trenutak kada je njegovo predavanje postalo malo strastvenije. S obzirom na to da se nisam osjećao kao netko tko može suditi o estetici, pomislio sam da je bolje pustiti ga da nastavi bez mojih komentara.

„Iako se ni najmanje ne slažem sa Platonovim idejama o društvenoj ulozi umjetnosti, u nekim stvarima ima pravo. Veći dio stvarno interesante i izazovne umjetnosti je uništen, a ohrabrivati djecu da se oblače u medvjede i paunove, paradiraju po gradskim ulicama i pjevaju bioregionalne pjesme je stvarno previše. Što je smisao uklanjanja 500 godina starog apstraktnog djela sa tvornice igračaka,

Jack je izgledao zadovoljan jer može pomoći svojim znanjem pa je odgovorio:

„Kad god dođe do nekih ozbiljnijih sukoba ili neslaganja, nasilja između gradova, regija ili pojedinih osoba, strane uključene u sukob, bilo da je riječ o zajednicama ili osobama, pozovu medijatora ili medijatoricu u rješavanju sukoba iz tog kraja ili iz drugih regija, kako bi sukob bio mirno i trajno sređen.”

„Nešto poput suda?” pitao sam.

„O, ne!” odgovorio je. „Ne donose se nikakve presude. Aristotel mora pokušati postići konsenzus između sukobljenih strana. Mora facilitirati i pustiti sukobljene strane da same za sebe pronađu najbolje rješenje. On ne smije nametnuti neko rješenje, ma koliko bi to možda volio u pojedinim situacijama.”

„Ali, što ako nije moguće postići dogovor?” pitao sam.

„To se gotovo nikada ne dogodi.” rekao je uz smiješak. „S obzirom na nepostojanje vlasti i zakona koji su postojali u prošlosti, ljudi u svojim susjedstvima ili regijama jednostavno moraju postići dogovor. Svima je jasno koliko je nasilje besmisleno i beskorisno, a samo jako mala manjina ljudi ga zagovara. Naravno, stvari ponekad ipak izmaknu kontroli. No, nikad se ne događaju sukobi koji bi se mogli usporediti s ratovima između nacionalnih država koje su postojale u prošlosti, kada su milijuni indoktriniranih zombija vođenih vlašću zaludenim diktatorima širili kaos, smrt i uništenje svake regije na planeti.”

Razmišljao sam o tome čudnom svijetu o kojem je Jack govorio i koliko je on drugačiji od mog svijeta u kojem su, unatoč sve brojnijim i jačim obavještajnim službama, birokraciji, policiji i vojsci, nasilje, ratovi i kriminal bili sve prisutniji i u porastu iz godine u godinu.

Dugo smo sjedili slušajući zvukove noći: grebanje, lajanje, mijaukanje i užurbano zujanje insekata privučenih svjetlom vatre.

„Ideš li ti uopće do grada?” pitao sam, pokušavajući ignorirati bol u tijelu, koju je sjedenje na grubom drvenom stolacu samo pojačavalo.

„Ne često,” rekao je, „ali moram sutra ili prekosutra proći kroz grad na putu do Cat Creeka. Sad kad je zimski posao dovršen moram posjetiti prijatelje i rodbinu u gradu, a i dogovoriti jesenske turneje po šumi.”

„Hoćeš li ići s nama?” pitao sam.

„Vrlo vjerojatno,” rekao je zjevajući, „no, u svakom slučaju, bilo bi najbolje otići u krevet, tako da ujutro ne zadržavamo Aristotela.”

Svjestan svog umora i glave prepune novih dojmova i informacija, klimnuo sam u znak odobravanja i polako otišao do slobodne sobe. Zaspao sam čim sam dotaknuo krevet.

Ujutro sam se probudio i vidio Jacka kako me zove kroz mala vrata:

„Tom, Tom, vrijeme je za ustajanje... Dođi, doručak je gotov i Aristotel nas čeka.”

Izašao sam iz sobe još uvijek nesiguran u to je li jučerašnji dan bio samo san. Kad sam se našao u centralnoj prostoriji čuo sam Jacka i Aristotela kako razgovaraju ispred kuće i iskoristio sam priliku da pogledam uokolo i malo sredim misli. Drvena konstrukcija Jackove kolibe, sastavljena od ogromnih stabala me je podsjećala na velike srednjovjekovne štale u Europi ili duge kolibe na otocima južnog pacifika, koje sam vidio tijekom putovanja u mladosti, a koje su me se na isti način dojmile. Ulaz se sastojao od tri velika stabla čiji se obrisi vidio u unutrašnjosti kolibe, a izvana su, obasjana suncem, sjajila poput obeliska u Stonehengeu. Lastavice su užurbano popravljale svoja gnijezda, koja su ukrašavala kutove ulaza.

„Požuri Tom,” viknuo je Aristotel nestrpljivo, „nemamo cijeli dan.”

Jack i Aristotel su sjedili za malim stolom jedući omlete. „Gušćija jaja, svježiji peršin i šumski češnjak,” rekao mi je Jack, dodajući mi jedan od velikih glinenih tanjura. „Sad imam preko 40 gusaka dolje kraj jezera, odmah iza kolibe.” rekao mi je s ponosom u glasu.

Prije nego što sam dovršio doručak, tanjuri su bili oprani i stol spremljen u kolibu. Jack i Aristotel su stajali i čekali dok sam jeo posljednji zalogaj doručka. Krenuli smo čim sam završio. Vrlo brzo

„Već su otišla po svoje kostime. Kasno ste došli, znate...” rekao je Aristotel.

„Ma, daj tata, još jučer si govorio da me posao više ne interesira.” rekla je Mollie malo oštrije.

Aristotel se nasmijao. Bio je zadovoljan time što je odgojio oštroumnu kćer, koja je gotovo uvijek bila u pravu kada bi nešto rekla.

Krenuli smo za Mollie kroz nekoliko manjih ulica, približavajući se širokoj ulici koja je bila puna ljudi. Ljudi su uglavnom bili u nekim manjim ili većim grupama i pričali su čekajući polazak prvomajske povorke.

„Mislio sam da je šuma centar grada?” pitao sam Aristotela.

„I je, a kulturni centar, kuće u centru, kao i predgrađa ga okružuju kao što Saturnov prsten okružuje taj planet. Malo ljudi živi u kulturnom centru, ljudi koji su sami žive bliže centru, dok ostali žive malo dalje od centra. Nije to neko pravilo, jednostavno je postalo uobičajeno. Možeš pronaći stvarno velike obitelji koje žive u samom centru i jednu osobu koja živi daleko u pregrađu. Neke mlađe osobe vole živjeti kraj samog zida grada kako bi im divljina bila pred samom kućom. Obitelji onih koji rade u centru, kao što su umjetnici i umjetnice, ulični performer, konobari i konobarice u kaficima, itd., radije žive u centru, zbog blizine posla. Neke od manjih ulica koje vode od centra prema rubnim dijelovima grada su pune stambenih kuća.”

Visoke zgrade bile su oslikane do razine gdje počinju solarni kolektori. Slike uglavnom prikazuju lijepe prizore iz prirode, životinje, drveće i ostalo bilje. Ispred nas se nalazila ogromna slika vučice. Slika je bila prekrasna i tako dobro naslikana da je svaka dlaka na njenom krznu izgledala stvarno, a žuti jaglaci pod njenim nogama gotovo da su sjajili i davali cijeloj slici živost.

„To je naslikala Lousie Michelle, jedna od najboljih i najomiljenijih slikarica divljeg života u Bear Cityju.” rekla je Mollie nakon što je primjetila kako se divim slici. Aristotel nije izgledao oduševljen slikom, pa sam ga pitao sviđaju li mu se ulične dekoracije...

ključiti... Učiteljskom kolektivu... zadnjih dana je pun povijesnih citata.”

„Ma, trebalo bi ga malo zafrkavati zbog toga,” rekao je Alex i dodao: „Trebali bi krenuti.”

„Peter, ideš s nama na prvomajski festival?” pitala je Mollie.

„Ne, ići ću kasnije... Imam još par stvari za napraviti ovdje. Ne želim vas zadržavati. Uostalom, nije bilo prave potrebe za vašim dolaskom danas.”

„Pa, Jura kolektiv je samo blok kuća dalje, svratili smo da ti pravimo društvo.” rekla je Mollie.

„Hvala Mollie, hvala Alex... Tom, bilo mi je drago upoznati te... Idite sad, vidimo se kasnije.” odgovorio je Peter veselo.

Izašli smo iz zgrade i došli u centralno područje kulturnog centra. Iako su ulice bile popločene, svugdje rastu voćke, od kojih su samo marelice još uvijek bile u cvatu. Svugdje su trčala djeca obučena u kostime ili jednostavnije verzije koje su se sastojale od žutih marama i kruna ispletenih od grana vrbe. Nešto slično onome što su blizanke nosile dan prije. Knjižara je bila zatvorena, a Aristotel je stajao ispred nje i nosio pozamašnu količinu knjiga.

„Više ne objavljuju previše knjiga,” rekao je Alex, „no neke jako stare stvari tiskaju na papiru proizvedenom od konoplje. U gradu ima više nego dovoljno ljudi koji je puše, što osigurava više konoplje nego je potrebno za proizvodnju papira. Jura Books kolektiv je postojao još u drugom mileniju kao izdavač i distributer anarhističkih i sindikalističkih naslova. Kolektiv se preselio ovdje prije nekih 950 godina i nastavili su sa svojim radom sve do danas. Prije par godina kolektiv se spojio sa grupom za uvezivanje knjiga i veći dio današnjeg rada je posvećen objavljivanju klasika, ali uz veliku dozu starog zanatstva.”

„Pozdrav svima.” pozdravio nas je Aristotel.

„Vidim da si nabavio svoje knjige.” rekla je Mollie.

„Da, sve sam nabavio.” odgovorio je Aristotel.

„Gdje su djeca?” pitao je Alex, no nije izgledao nimalo zabrinuto.

smo došli do glavne staze. Nakon nekog vremena, šumu je zamjenilo grmlje i trava, a opet smo mogli vidjeti Bear City. Izgledao je poput velike kristalne palače u kojoj se sve reflektiralo u staklu i geometrijski postavljenim ogledalima.

„Čemu toliko ogledala i stakala?” pitao sam Jacka.

„Pa,” rekao je, „prednje strane kuća u svakoj ulici su prekrivene prirodnim reflektirajućim materijalom koji znatno povećava količinu svjetlosti sunca koja dolazi do kolektora koji su tamo smješteni. Nitko ne hoda po tim ulicama jer je svijetlo prejako, a zbog topline i dobre zaštićenosti tamo je moguće uzgajati brojne vrste kaktusa. Mnogi kaktusi imaju jestive plodove, dok drugi predstavljaju dobar izvor biljnih kemikalija. Prednje strane kuća su, iako reflektirajuće, sastavljene iz dva sloja tog materijala sličnog staklu, između kojih postoji stalan protok vode. Kroz reflektirajuću površinu prolazi dovoljno svijetla za stalan uzgoj jednostanične alge. Te alge se skupljaju u filterima koji se nalaze u predgrađima.”

S obzorom na to kako sam izgledao nekako zbunjen cijelom tom idejom, Jack je nastavio:

„Jednostanične alge su odlične za pretvaranje sunčeve svjetlosti u energiju. U tome je barem pet puta efikasnija od bilo kojeg drugog živog bića. Kada se skupi, prolazi kroz bakterijski proces bez zraka koji stvara metan. Može se koristiti i u druge svrhe, kao što je proizvodnja prirodne plastike ili sintetičkih ulja. Svi blokovi kuća se nalaze unutar jednog vodovodnog sistema, nakon čega se sve skuplja filtrira i zatim obrađuje. Na površini vode raste sitna paprat po imenu Azolla. Ta biljka živi u simbiozi sa jednom drugom vrstom alge koja proizvodi čisti dušik iz vode, koji se koristi kao gorivo. Azolla se skuplja zajedno s ostalim algama jer je bogata dušikom pa se može koristiti kao gnojivo u poljoprivredi.”

U početku smo imali dosta problema sa algama koje su se ljepile na stijenke i time sprječavale prodiranje svjetlosti do vode. Zato smo unutra ubacili neke vrste puževa i riba-čistača koje čiste stijenke i ostavljaju ih savršeno čistima. Sve to se pokazalo kao vrlo

uspješna metoda za osiguravanje velike količine energije i prirodnog gnojiva za upotrebu u gradu.”

U jednom magazinu sam čitao o uzgoju algi, ali ideja o tome da prednja strana svake kuće istovremeno predstavlja solarni reflektor/kolektor, veliki akvarij, uzgajalište algi i paprati, je zvučalo kao dobar scenarij za SF roman. Kako praktično i jednostavno, pomislio sam. Aristotel je već bio odmakao dok smo Jack i ja razgovarali.

„Idemo!” viknuo je.

„Bilo bi bolje krenuti, jutros je strašno nervozan.” upozorio je Jack.

Hodao sam iz Jacka i vrlo brzo smo sustigli Aristotela koji nas je čekao na rubu ponora, koji se nalazio odmah iznad grada. Po prvi put sam stvorio jasnu ideju u glavi kako izgleda cijela regija. Grad se nalazio na dnu široke doline koja se širila do horizonta u oba smjera. Dolina je bila duboka s naše strane, ali manje strma s druge. Četiri visoka vrha su više ili manje okruživala grad. Tri velike rijeke, između kojih su se nalazili manji otoci, su gotovo paralelno prolazile kroz grad, spajajući se u jednu veliku rijeku nekoliko kilometara nizvodno. Prolazi divljeg života su bili jasno vidljivi i susretali su se u velikom okruglom pošumljenom području u središtu grada. Kuće su bile okrenute leđima jedne prema drugoj, ostavljajući prostor za aleje bijelo-srebrnih kolektora i luksuznih zelenih vrtova. Bilo je gotovo moguće vidjeti ljude kako hodaju kroz zajedničke vrtove. Svako toliko bi se pojavila duga, kao rezultat loma svjetlosti kroz ogromne balone koji su natkrivali vrtove s povrćem, a duga se razljevala kroz aleje s kolektorima, reflektirajući se i stvarajući široku paletu boja. Ispred nas su se nalazile male stepenice koje su bile isklesane u crnoj stijeni i koje su podsjećale na domine. Držać koji je izgledao kao da je od metala se protezao uzduž stepenica, poput dugačke srebrne zmije.

„Stvarno su nešto posebno, zar ne?” pitao me Aristotel okrenuvši se prema meni.

„Da, jesu. I tako su glatke, savršene i sjajne.” odgovorio sam.

na, koji se prije koristio za zaustavljanje erozije, ovi stupovi se s vremenom razgrade i samim time predstavljaju privremeno rješenje. S druge strane, s njima je lako rukovati i donijeti ih bilo gdje. Stari stupovi se dopreme brodovima po rijekama do mjesta gdje su potrebni, a to su uglavnom same brane na rijekama. Veći dio Bear Cityja jako je pošumljen, tako da erozija nije neki problem. Lokalnom vijeću za vode ti stupovi su od najveće koristi. Na nekim mjestima, dalje uzvodno uz rijeke, u Cat Creeku i Bullewara Desertu je zemlja uništena tijekom drugog milenija kroz neprihvatljive oblike poljoprivrede, kao i korištenje otrovnih anorganskih kemikalija. Rijeke su postale muljevite, što je ozbiljan problem. Tamo pokušavaju vratiti losose, no mulj stalno prekriva bazene u kojima se mrijevaju. Zato su tamo iskoristili gotovo svaki nosač vjetrenjača do kojeg su mogli doći.”

„Nisam znala da to rade tamo,” rekla je Mollie, „Ah, to je tako zabavno Alex... Idemo im pomoći?”

„Može,” rekao je Alex i opet se okrenuo prema terminalu, „A možda možemo organizirati neki prijevoz s njima odmah nakon lansiranja. Javit ćemo im da bi bilo super organizirati to sljedeći tjedan.”

„Ah, tako sam sretna što je napokon sve gotovo!” veselo je prijetila Mollie, iako je još uvijek zvučala zainteresirano. „Nadam se da će završiti u svemiru. No, ako i ne, pretpostavljam da će Jamie, Jonathan, Starven i ostatak mlađe ekipe uspjeti u sljedećem pokušaju.”

„Gdje ćemo se naći s Aristotelom?” Alex je pitao Mollie.

„U Jura Books kolektivu. Upravo su objavili kompletne radove bioregionalista, anarhističkih mislioca i aktivista drugog milenija Rittera, Mumboldta, Kropotkina, Reclusa i svih ostalih autora koje Aristotel jako voli čitati u posljednje vrijeme. Mislim da je na osnovu toga razvio tu svoju novu netolerantnu radnu etiku. Čitala sam neke od njihovih radova na tečaju koji je organizirao Učiteljski kolektiv prošlo ljeto. Strašno ozbiljna literatura. Zapravo Alex,” rekla je Mollie kroz smijeh, „mislim da im se Aristotel odlučio pri-

industrijama grada se objavljuju na oglasnim pločama. Nečega uvijek nedostaje, tako da niti jedno dijete nikad nije zakinuto.”

„Kolektiv za proizvodnju igračaka uživa u stvaranju novih igračaka za djecu. Uostalom, proizvodnja igračaka je poput igre, zar ne? Svaki dio grada je uglavnom samoodrživ u pogledu hrane i energije, a grad kao cjelina je u potpunosti samoodrživ. Izvan naših zidina ljudi mogu pronaći netaknutu divljinu i prekrasnu šumu. Racionalna organizacija stvari, a ne ljudi nam sve to osigurava uz jako malo truda. To ostavlja puno vremena ljudima, mogu voditi ljubav u šumi koliko hoće ili, poput nas, posvetiti se svemirskom programu, koji si većina nekadašnjih država nije mogla priuštiti. Stanovništvo Bear Cityja su razigrani tehničari u skladu s prirodom!” Tu je Peter trijumflano završio svoj dugačak govor o prednostima društvenog anarhizma.

Peter je bio drag i star čovjek, pa sam vrlo lako zanemario činjenicu da mi drži lekciju. Činilo se da su on i Aristotel ista generacija, no kako se mogu složiti i komunicirati sa novim generacijama, koje su potpunije razumijele nužnost igre u aktivnostima čovječanstva. U tom trenutku se na ekranu pojavio muškarac koji se nalazio na vrhu nekog tornja na plaži ili na moru. Iza njega su se vidjeli redovi i redovi vjetrenjača koji su završavali daleko na horizontu.

„Ovdje je sve OK,” viknuo je, „uskoro dolazim.”

„Dobro, odlično obavljen posao!” rekao je Peter i ugasio vezu, nakon čega je zadovoljno zaključio: „E, pa to je onda to!”

„Neki od ovih držača vjetrenjača su izgledali kao da im je vrijeme da odu...” primjetio je Alex. „Sigurno nisu željeli doći previše blizu uzletištu, javit ću kolektivu.” rekao je i okrenuo se prema terminalu koji se nalazio iza njega, te počeo pisati kratku poruku.

Peter se okrenuo prema meni i započeo je još jedno predavanje.

„Vjetrenjače osiguravaju električnu energiju za međuregionalnu željeznicu. Botanokemijske tvari od kojih su napravljene nagrizna sol i nakon nekog vremena postaju krhke i mogle bi se slomiti. Njihovi stalci, nakon što se s njih opere sol, koriste se za popravljanje brana na rijekama ili za zaustavljanje erozije. Za razliku od kame-

„Sve ih je isklesao jedan čovjek, posvetio je cijeli svoj život tome!” dodao je Jack i počeo se spuštati. Stepenice su bile jako, jako male i Jackove velike čizme su prelazile njihove rubove, pa se spuštao jako sporo, dok nije stekao povjerenje u čvrstoću držača i krenuo nešto brže. Čekao sam na vrhu dok nije ubrzao, nakon čega smo sva trojica skakutali prema dolje poput malih divokoza koje prate majku. Na početku sam brojao stepenice, no ubrzo sam odustao jer sam izgubio broj.

„4022 stepenice.” rekao je Jack.

„Da li je bio nizak?” pitao sam u polušali.

„Da, i navodno se bojavao visine.” odgovorio je Jack kroz smijeh.

Izgledalo je kao da stepenicama nema kraja. Išli smo sve brže i brže do trenutka kada sam pomislio da ćemo uskoro ići prebrzo i pasti u sigurnu smrt. Napokon smo se domogli kraja i svi smo osjetili olakšanje zbog ravnog i čvrstog tla pod nogama.

Četvrto poglavlje

Crystal Brook

U grad smo došli vrlo brzo. Kraj stepenica je dolazio gotovo do gradskih zidina, pred mala zaobljena vrata koja su izgledala kao vrata iz nekog ilustriranog izdanja Alice u zemlji čudesa.

„Pa, Tom Thumb,” rekao je Jack okrenuvši se prema meni s širokim osmjehom na licu, „neću vas pratiti kroz tu zečju rupu, kasnim, kasnim... No, siguran sam da ćemo se uskoro opet vidjeti.” Okrenuo se i krenuo zemljanim putem koji je okruživao zeleno — bijele gradske zidove.

Na zidu je bilo tisuće i tisuće rupa i izbočina iz kojih su čim smo došli provirile glave golubova. Prvih par je prestrašeno odletjelo, a onda je krenulo cijelo jato za njima, prvo zajedno, uzdižući se spiralno, a zatim su se razletjeli u različitim smjerovima.

Aristotel je otvorio mala vrata pa sam krenuo za njim. Spustili smo se nekoliko stepenica, sve do početka tunela. Na samom ulazu u tunel su se nalazili bicikli, velik izbor različitih bicikala. Aristotel mi je rekao da izaberem jednog. Nisu bili hladni na dodir i doimali su se jako mekano, nimalo slično metalu. Aristotel je primjetio moje iznenađenje i rekao:

„Napravljeni su od botanokemijskih proizvoda! Sjećaš se što sam ti govorio o Fordovom biološkom automobilu? Udarac u brzini većoj od 20 km/h i oni se jednostavno raspadnu. U usporedbi s metalom, ovaj materijal je vrlo mekan, pa u slučaju sudara nema ozljeda. Ove sigurnosne kacige,” dodao mi je jednu, „su stvarno pravo otkriće botanokemije. Vjeruj mi, neće se samo stisnuti poput spužve.” rekao je, stavljajući jednu na glavu. „Volim bicikliranje i jednostavnu simetriju cijele stvari,” dodao je sa smiješkom i izabrao jedan ultra lagani model. Nisam bio pretjerano uvjeren u Aristotelovu priču o 20 km/h i raspadanju, pa sam izabrao nešto solidniji model, nešto poput brdskog bicikla.

„Da li su ovi bicikli svima besplatno na raspolaganju?” pitao sam.

„Vlasništvo je prilično uspješno prestalo postojati, barem što se tiče javnih i zajedničkih dobara. Bicikle je jednostavno i lako proizvesti. Alat i rezervni bicikli su raspoređeni na svakih 500 metara, pa kada ti se učini da će se bike raspasti, jednostavno ga staviš u veliku crvenu kutiju koja se tamo nalazi i netko iz biciklističkog kolektiva će doći i pokupiti ga. Oni će ga popraviti ili analizom otkriti gdje su moguće greške. Naravno, ekipa u biciklističkom kolektivu je potpuno luda za biciklima, pa stalno proizvode nove vrste i tipove bicikala. U gradu postoji nekih stotinjak vrsta bicikala, uglavnom klasičnog stila i vrlo izdržljivih, pa se kvarovi rijetko događaju.”

Vozili smo sporo, a Aristotel mi je pokazivao što sadrži raširena podzemna biciklistička mreža. Biciklističke ceste su bile izgrađene ispod aleja solarnih kolektora i osvijetljene prirodnim svjetlom koje je dolazilo iz otvora na svakoj strani tunela. Ti otvori očito služe i za drenažu, gdje se oborinske vode sljevaju niz zidove do kana-

što manje potrošenog vremena i energije. Samim time ljudi moraju samo povremeno raditi i to uglavnom samo ono što ih interesira. A neke ljude stvarno zanima kanalizacija ili proizvodnja mirisnih maramica. Ima toliko toga što se može raditi. Druge regije, kao recimo Green Meadows, imaju sisteme lokalne razmjene i trgovine (LETS) gdje se sistemom kredita i dugovanja razmjenjuju proizvodi i usluge. Čak i u ovom slučaju ne postoji novac. Svjetski kolektiv, kao što je recimo onaj poštarski, jednostavno razmjenjuju na taj način svoje usluge sa svim regijama u kojima žive. Ovdje u Bear Cityju nemamo nikakav formalan sistem kredita i dugovanja.”

„Time smo postigli harmonično stanje društvenog anarhizma. Svaki kolektiv ima svoja distribucijska mjesta, gdje ljudi mogu jednostavno doći i uzeti što žele. Sve što se uzima i zašto se uzima ulazi u kompjutor, te tako svaki kolektiv stalno zna koji proizvodi su najpotrebniji i zašto. Jedan jako mali kompjutor je u stanju precizno zabilježiti sve ove činjenice, čime je odavno prevaziđen stari kapitalistički problem poklapnja proizvodnje i potražnje. Zašto imati komplicirano tržište kad možeš imati racionalnu organizaciju stvari nužnih za život i to od strane ljudi koji žive u gradu i za ljude koji žive u gradu? Zašto imati šefove, menadžere i novac kad ljude možeš jednostavno pitati što im je potrebno, zabilježiti te podatke i pokušati im to dati?”

„Pretjerana proizvodnja, rast i pad proizvodnje bili su iracionalan proizvod iracionalnog kapitalističkog sustava. Sustav koji je okretao ljude jedne protiv drugih kako bi zaradio komade papira koji su dobijeni od drveća i na kojima su gomile birokrata u utvrđama tiskale neka čudna lica i nimalo umjetničke slike. Kako je to bilo glupo?! Najbliže tome u našem društvu je davanje igračaka i malih poklona djeci za donošenje toliko vrijednog organskog otpada. Djeca, s druge strane, to znaju cijeliti i prepoznaju logiku koja stoji iza toga, baš kao što je rani anarhistički mislioc Charles Fourire predvidio. No, u svakom slučaju, ta dječja ekonomija niti približno ne funkcionira kao ekonomija nekadašnjeg slobodnog tržišta. Količine svake vrste otpada ili stvari koje su potrebne raznim

tra napravimo. Nisu teški, samo su veliki, tako da je jednostavno prebaciti ih do heliodroma kulturnog centra, bez previše blokiranja prometa na cesti. Helikopteri odnose te dijelove do lansirne rampe, gdje sastavljamo letjelicu.”

Zgrada Astronautičkog kolektiva je bila ogromna i okrugla, a prostor je bio pun ogromnih strojeva i tisuća i tisuća bačvi botanokemikalija koje su bile posvuda, ponekad naslagane skoro do stropa. U zgradi nije bilo nikoga, osim jednog starog čovjeka koji je sjedio u niskoj stolici i gledao u mali ekran u dijelu zgrade koji je bio pun različitih malih naprava. Otišli smo do njega.

„Zdravo Peter,” pozdravila ga je Mollie, „Ovo je Aristotelov prijatelj Tom. Stranac je u Bear Cityju, pa doveli smo ga sa sobom da mu malo pkažemo. Nadam se da ti to ne smeta?”

„Ne, ne smeta mi.” odgovorio je Peter. Sjeli smo pokraj njega i onda je rekao: „Vidiš Tom, imamo botanokemijski kompjutor, telefon i televiziju. Nema što nemamo! No, nitko još nije botanokemikalije odnio u svemir. Barem ne dok nisam zajedno s nekim mladim ljudima matematičke i bioinžinjerske struke osnovao Bio-svemirski institut Bear Cityja. To je danas podružnica broj 4921 Svjetskog astronautičkog kolektiva. Nije da naš rad baš doživljavaju kao nešto ozbiljno, ali ljudi u Bear Cityju ga shvaćaju ozbiljno, što je meni sasvim dovoljno.”

„Tko to plaća?” pitao sam naivno.

„U Bear Cityju nema novca.” odgovorio je Peter, „Na kojoj osnovi možeš odrediti koliki je doprinos jedne osobe gradu? Naši preci su počeli graditi grad prije gotovo 1000 godina. Generacije i generacije su bile odgovorne za njegovo poboljšavanje i održavanje. Sve to smo mi nasljedili. S kojim pravom bi netko mogao reći ovo je moje ili ovo je tvoje?”

„Vjerojatno nikakvim.” rekao sam, začuđen idejom vođenja grada bez novca.

„Ljudi su odustali od ideje konzumerstva i porasta ekonomije, već su se posvetili osiguravanju društvenih potreba kroz proizvodnju hrane i ostalih dobara uz što manje štete za prirodu, kao i uz

la na podu koji su zaštićeni ogradama. Mali izlazi su postavljeni svakih dvadesetak metara i vode do domova i zgrada na površini. Na zidovima tunela, gdje god postoji udubljenje ili izbočina, sve je prekriveno bijelo — smeđim, pomalo kremastim gljivama.

„Jesu li ove gljive jestive?” pitao sam.

„Naravno,” odgovorio je Aristotel, „i odličnog su okusa!”

Na trenutak smo zastali kako bi Aristotel pokupio nekoliko gljiva u svoju bijelu torbicu koju je izvadio iz svog malog ruksaka.

„Rastu samo u ovom dijelu grada, gdje se biciklistički tuneli spajaju sa mrežom prirodnih pećina. Navodno ove gljive oduvijek ovdje rastu.”

Gljiva je bilo sve manje, a njihovo mjesto su sada zauzimali lišajevi i paprat, sjajeći na suncu koje je prodiralo iz otvora iznad njih. Naš tunel se uskoro spojio s većim tunelom. Iako je bio jednosmjernan, promet je bio jak, pa smo pričekali kako bi mogli proći.

„Kuda idemo?” pitao sam.

„Na drugu stranu grada, posjetiti moje unuke. Obećao sam da ću doći. Nadam se da ti to ne smeta.” brzo je odgovorio, jer smo počeli pedalirati i uključili se na brzu cestu.

Do tog trenutka sam se već naučio na svoj bicikil i pomalo sam žalio što nisam izabrao lakši model, jer smo sada jurili kroz tunel. Sistem tunela je bio stvarno raširen, tuneli su se granali u svim smjerovima. Iako bi bilo puno bolje biciklirati vani, sunčeva svjetlost koja je dopirala sa strane i vrlo dobro osvjetljenje koje je proizovodio dinamo na biciklu je činilo vožnju sasvim ugodnom, no na trenutke je bilo malo jezovito. Povremeno se nekoliko cesta susretne na kružnim tokovima iznad zemlje, koji su pošumljeni, a oko kojih se nalazi biciklistička staza, odlagalište bicikala i klupe za odmor. Velik broj cesta se susretao na tim kružnim tokovima, a bilo je pristojno voziti polako i pristojno. Puno ljudi se zasutavljalo kako bi pozdravili susjede i prijatelje i prijateljice. Za razliku od lude i manične gužve mog svijeta, ovdje nije izgledalo kao da se bilo kome bilo gdje žuri. Iako ti kružni tokovi ispod sebe imaju prolaze kroz koje se može brzo proći, malo tko ih je koristio. Ljudi su iz-

gledali smireno i zdravo, u odjeći svijetlih boja i koristili su svaku priliku za razgovor, a oni koji poznaju Aristotela su s čuđenjem reagirali na njegovu užurbanost. Samo bi projurio i rekao „Zdravo”, nasmiješio se ili klimnuo.

Začudena lica su otkrivala i to kako se pitaju tko sam ja, pošto su moje traperice i kožna jakna odjeća koja se tu ne nosi već jako dugo. Bilo mi je malo neugodno zbog toga i postao sam svjestan svoje čudne pojave pa mi je postalo drago što se Aristotelu toliko žuri vidjeti svoju obitelj. Jutro je bilo neočekivano toplo za rano proljeće, pa se odjeća ljudi na cesti najčešće sastojala od kratkih hlača, majica, kratkih suknji i sl., a imala čudno sjajan izgled. Aristotel mi je kasnije objasnio kako se materijal za odjeću dobija od biljnog mliječnog proteina. Takva odjeća, sunce i kretanje ljudi u svim smjerovima me podsjetilo na crteže u pijesku zapadno australskih domorodaca, o čemu sam nedavno pročitao knjigu.

Iako su biciklističke ceste prolazile ispod svih rijeka i manjih tokova, poneki mali i brzi potoci su imali dno napravljeno od materijala sličnog staklu, što je stvaralo čudnu igru svijetla i sjena po podu i zidovima. Ceste su imale brzu i sporu traku. Sporu traku su uglavnom koristili tricikli s teretnim prikolicama, na kojima su se nalazili razni tereti — od komposta do kolača, raznih materijala i proizvoda. Postoji i posebna vrsta koja prevozi deset bicikala na duplom nosaču. S jednog od njih se viorio crveno — crni transparent na kojem je bijelim slovima bilo ispisano „Biciklistički kolektiv, podružnica br. 514”. Aristotel je mahnuo biciklisti i pokazao mi da ga pratim u sporu traku.

„Zdravo Rudolf.” rekao mu je Aristotel.

„Ne mogu stati,” odgovorio je Rudolf, „idem na vožnju od tjedan dana sa podružnicama 517 i 19, a definitivno ne želim zakasniti,” doviknuo je zapuhano i brzo nastavio pedalirati.

„Još uvijek sam formalno član Biciklističkog kolektiva,” rekao mi je Aristotel. „Sve najvažnije servise i industriju predstavljaju kolektivi organizirani na svjetskoj razini. Dok je naša susjedna bioregija svjetski centar Kolektiva šumarstva, Bear City je svjetski cen-

o načinu upotrebe. U svakom slučaju, potrebno je puno godina za naučiti kako se od kamena izrađuje savršen vrh strijele ili cijela sje-kira. Reći da u kamenom dobu ljudi nisu imali alat ili tehnologiju znači krivo prezentirati kompleksnost i vještinu njihovog života i kulture. Jesi li ikad pokušao baciti bumerang tako da ti se vrati?” pitao me.

„Ne,” rekao sam, „nisam nikad. No, probao sam napraviti jedan kao mali i to nije bilo lako.”

„I nisi ga isprobao?” rekao je kroz smijeh.

„Ne, ali moj prijatelj je... i... hmmm... izgubio se u visokoj travi, negdje na kraju igrališta.” priznao sam uz blagi osjećaj nelagode zbog Alexovog podbadanja.

„Pretpostavljam da si u pravu.” rekao sam ozbiljno, kako bih ga zaustavio u daljnjem podbadanju. „Problem nije u tehnologiji, već u njenoj upotrebi i prilagođenosti ekologiji planete, kao i željama, potrebama i načinu života ljudi neke regije.”

Čudno je slušati kako su tako kritični prema svom biotehnoškom gradu, dok su istovremeno oduševljeni tehnološkim mogućnostima s kojima mogu raditi, a paralelno s tim su pustili prirodu da se samostalno razvija.

„Hoćemo li krenuti?” pitala je Molie.

„OK.” odgovorio je Alex, a ja sam klimnuo u znak odobravanja. Krenuli smo iza Molie, kroz podrumsku vrata iza kojih se nalazilo par stepenica, koje su vodile do malog parkirališta za bicikle. Tamo su se nalazila četiri ultra lagana bicikla, na samom ulazu u gradsku podzemnu mrežu cesta. Tunel iz njihove ulice se spajao sa glavnim tunelom za cijeli blok kuća, koji se spajao na glavni ulaz u Crystal Brook, što je vrlo sličan cestovni sistem kakav poznajem. Pratili smo znakove za kulturni centar i nakon tridesetak minuta našli smo se pred zgradom u kojoj se nalazio Astronautički kolektiv. Parkirali smo bicikle i krenuli za Mollie do malih vrata, koja su se nalazila na jednoj strani ogromnog ulaza u zgradu.

„Moramo imati ovako velik ulaz,” objasnila je Mollie, „da bi bilo moguće iznasti velike dijelove svemirske letjelice nakon što ih unu-

„Može.” rekao sam i razmišljajući još trenutak dodao: „Ima li nekih bioregija koje su u potpunosti odbacile tehnologiju, nešto poput kamenog doba?”

„Postoje neke,” rekla je Mollie, „recimo, u Bullawarra Desert regiji još uvijek ima nekih domorodačkih plemena koja žive kao što su oduvijek živjela. Tamo nema plodne zemlje koja bi mogla osigurati stalan boravak na jednom mjestu. Ljudi se sele s obzirom na godišnje doba, tako da ne iscrpe tlo, a žive uglavnom u šatorima. Grupa ljudi koji ne pripadaju domorodačkim plemenima je također uzela dio pustinje koji nitko ne koristi, te su počeli živjeti kao ta plemena. Žive sasvim sretno jedni kraj drugih. Čovjek bi pomislio da su nakon 1000 godina postali jedan narod, zar ne? Ali to se nije dogodilo!”

Razmišljajući o tome kako je Aristotel bio tako kritičan o anti-tehnološkom stavu ljudi iz Cat Rivera, pitao sam: „Kako to da postoji tolika razlika između ljudi iz Bullewarra Deserta i Cat Rivera?”

„Ljudi iz Cat Rivera su krenuli srednjom linijom.” rekao je Alex, „Tamo koriste konje, kola i male motorizirane kamione. Kao i starijske plugove, ali i neke strojeve za poljoprivredu. Mašine svatko može vrlo jednostavno maknuti ili popraviti. Jedna mašina može služiti za motornu pilu, pumpu za vodu ili obrađivanje zemlje. Te univerzalne mašine proizvodi Strojarski kolektiv, koji osim toga, razmjenjuje i druge strojeve za hranu. Većina ljudi više voli koristiti klasične plugove, a samo stariji i manje agilni ljudi koriste strojeve. Strojevi rade na biološka goriva koja se rafiniraju iz kukuruza. Ti strojevi su mali i uz to što većina ljudi radije koristi konje, količina zagađenja je neznatna. No,” dodao je, „kako možemo pobjeći tehnologiji? Bumerang, buldožer ili botanokemikalije su samo različite tehnologije različitih mjesta i vremena, a sve su na svoj način visoko razvijene. Alat određuje našu vrstu i bez njega ne bi bilo ljudske vrste. Samo dvije stvari su bitne, a to je da ne budemo zarobljeni nekom vrstom alata i da alat koji koristimo ne šteti prirodi. Alat je po svojoj definiciji nešto što je korisno. Naravno, vjerujem da alat s jedne strane može biti opasan, a s druge koristan, ovisno

tar biciklizma.” Aristotel je izgledao vrlo ponosan zbog te činjenice, gotovo zaboravljajući da se nalazi nasred brze ceste.

„Ne bi trebali stajati ovdje,” rekao je, „Idemo!”

Brzi putevi su postajali sve manji, postalo je očito kako se sada nalazimo na drugoj strani grada. Svaka kuća je imala svoj ulaz iz tunela, kao i parkiralište za bicikle, međutim, Aristotel je rekao da ćemo mi izaći na zajednički izlaz i tamo ostaviti bicikle. Tada mi je kratko pokazao susjedstvo oko Crystal Brooka, jer njegova obitelj ne živi daleko, tako da smo imali vremena. Izašli smo na izlazu za Crystal Brook i nakon nekih 500 metara izašli smo van na travnato područje koje se nalazilo oko malih umjetnih jezera. U nekima jezerima je rasla vodena leća i drugo vodeno bilje, dok su druga bila potpuno bez vegetacije i njihova mirna površina je blještala od sunca. Smjestili smo bicikle na parkiralište koje je bilo puno i stali gledajući dolinu, koja je većim dijelom bila pokrivena gustom šumom.

„Ovo je rub jednog od prolaza divljeg života, od kojih većina prati potoke. Tlo u šumi prekriveno je mrežom cijevi koje raspršuju tekući otpad iz kućanstava po šumi dva ili tri puta dnevno. Drveće raste puno brže i voda se potpuno čista vraća do potoka kroz tlo i kamenje, što je prirodna filtracija, iako većina ode kroz korijenje u drveće. Kruti otpad služi kao hrana za ribe u jezerima. Dokle god ribnjaci nisu dublji od 2 metra, sunce dopire do dna, a stvara se i dovoljna količina zraka. Sasvim je sigurno jesti ribu, što nekolicina ljudi radi, ali veći dio ribe se procesuiru u riblju emulziju i koristi kao gnojivo za povrće. Vodena leća se može jesti, pretvarati u plin ili služiti kao hrana za kokoši.”

Zastao je na trenutak kako bi gledao plavo — sivu čaplju koja je iznenada uzletjela s jednog od jezera iza nas i klizila niz dolinu u svoj svojoj raskoši, koju su pjesnici oduvijek opisivali. Na vrhu brežuljka se nalazilo sletišta na kojem je stajao mali helikopter.

„Helikoptere koristimo u nuždi. Svako susjedstvo ima jedan ili dva helikoptera, pa je ljude moguće brzo prebaciti do bolnice ili nešto slično. Veći dio grada je sastavljen od laganih materijala što

je bilo vrlo praktično za Građevinski kolektiv, koji također koristi te helikoptere. Velike količine materijala za izgradnju moguće je dovesti potocima ili laganom željeznicom do heliodroma. No, u posljednje vrijeme se ne gradi puno u gradu. Pogotovo ne oko Crystal Brooka.”

Hodali smo stazom do prvih kuća. Nekoliko malih šafrana još uvijek je cvalo. Male kuće su bile poredane u duge nizove, dvije gore, dvije dolje, kao što je to bilo moderno u Londonu tijekom 19. stoljeća. Neke su bile duple, očito za veća kućanstva. Gredice s povrćem i cvijećem su rasle u zajedničkim vrtovima i vrtovima kućanstava. Djeca su se vozila uokolo na malim triciklima, od kojih su neka imala prikolice natovarene korama krompira ili cvijetovima potočarki.

„Postoji nepisano pravilo u Bear Cityju da sve što se uzgaja mora biti jestivo ili botanokemijski iskoristivo na neki način. To uključuje uzgajanje mnogih vrsta koje nisu uobičajene za ovu regiju. Zbog velikog broja rijeka koje mogu odnijeti sjeme, u prošlosti je postojala opasnost od ugrožavanja domaćih vrsta... Stalno učimo...” poučio me Aristotel. Pokazao je rukom na hrpu kora od krompira i rekao: „Vidiš ovo, to se uglavnom koristi za proizvodnju prirodnih zavoja za bolnice ili krompirovih šalica i tanjura koje koristimo za piknike i veće festivale. Djeca dobiju male poklone ili igračke kao nagradu za dostavljanje kora u bolnice ili lokalne kooperative za preradu povrća. Popis stvari koje su potrebne nađe se svako jutro na oglasnoj ploči. Djeca uživaju tražeći stvari po gradu i nikada ne nedostaje djece koja su voljna sakupljati organske materijale potrebne za funkcioniranje grada. Upravo je sezona mladog krompira, a ovaj tjedan je prvomajski festival. Sakupiti puno kora od krompira je važan doprinos unutar društvenog angažmana i velikodušno se nagrađuje. Taj posao je zdrav i privlačan, a djeca uče puno o gradu, uče imena raznih biljaka od kojih je Bear City izgrađen, te o kojoj proizvodnji ovisi.”

Troje male djece, dvije djevojčice i dječak, dotrčalo je do nas iz jednog vrta.

nao Aristotela, promjena vremena i mjesta su me učinile pomalo dezorijentiranim i nekako ukočenim. Kako nisam bio naviknut na pušenje marihuane, biljka je djelovala jako opuštajuće, pa sam brzo zaspao, osjećajući se sigurno u krevetu i sa sasvim jasnom slikom gdje se nalazim. S obzirom na to da sam navikao ustajati u 5 ili 6 sati, na veliku hladnoću i cjepanje drva rano ujutro, ležanje u krevetu do kad želim sam smatrao pravim luksuzom. Sunce je već bilo visoko kada sam se izvukao iz kreveta. Spustio sam se dolje i pridružio se Alexu i Mollie, koji su sjedili u dnevnoj sobi. Kuće su bile vrlo prostrane, iako su bile standardizirane. Stolice su, poput kreveta, bile napravljene od mekanog rastezljivog materijala koji se prilagođava tijelu, dovoljno čvrstog da možeš ravno sjediti, a opet dovoljno mekanog. Nešto poput vodenog kreveta, samo bez onog zvuka vode ili onog bolesnog osjećaja kao da ploviš. Alex i Mollie su izabrali nježne, pastelne boje, koje su bile lijepe, ali im je nedostajalo malo jačine terakote ili žute cigle. Alex je primjetio kako gledam zidove i rekao:

„Neobični su, zar ne? Ideju su mi dale kuće u Cat Riveru, gdje ih grade od žute cigle i gline. Stavljao sam malo žutog i crvenog pijeska u botanokemikalije od kojih proizvode pregradne ploče. Ne možeš staviti previše, jer to oslabljuje materijal. Ipak, dovoljno je za postizanje tog zemljanog efekta. Građevinski kolektiv baš nije bio oduševljen tom idejom zbog očite slabosti u strukturi, no postavili su ih u još nekoliko kuća u Crystal Brooku zbog naučne analize i probe.”

Doručkovali smo slatki biljni kruh, koji je, kako je rekao Alex, svakih par tjedana pripremala jedna starija žena za cijeli blok kuća. Mollie mi je objasnila da su svi već otišli za svojim poslom: „Aristotela su zamolili za savjet oko novog dinama za bicikle, pa je iskoristio priliku za odlazak do Biciklističkog kolektiva. Mikial se otišao igrati s nekim prijateljima, a kasnije idu na sat matematike, koji organizira Učiteljski kolektiv. Blizanke su na čuvanju. Mi idemo do Astronautičkog kolektiva u gradskom kulturnom centru. Možeš ići s nama ako želiš, no nismo u nekoj velikoj žurbi. Ideš s nama?”

kada se vratio, jer nisam htio biti iskorišten kao katalizator daljnje rasprave između mudrog oca i njegove inteligentne i neovisne kćeri. Nakon što smo završili s jelom, Alex je donio malo marihuane i rekao: „Jedan prijatelj eksperimentira sa novim vrstama konoplje u alejama solarnih kolektora, prvenstveno zbog vlakana, no uzgojio je i nekoliko vrsta koje su dobre za pušenje, pa mi je da malo dok sam kuhao. Jako je dobra. Hoćemo li zapaliti?”

Aristotel, Mollie i ja smo pristali, jer dobro bi nam došlo nešto opuštajuće. Pušili smo marihuanu u maloj drvenoj luli, izrađenoj od trešnjinog drveta. Prošlu noć se nisam baš naspavao, jer sam s Jackom ostao dugo budan, a marihuana je još pojačala moj umor. Sigurno sam zadrijemao na stolici, a onda me iznenada probudio Alexov glas: „Najbolje je da Toma odvedemo u krevet.”

Alex me odveo do jedne od spavaćih soba. Kuća je izgledala čisto i nenatrpano, a krevet toplo i udobno. Mala tropska riba jarkih boja je počela energično plivati uokolo, osjećajući naše sjene i pokrete. Alex mi je objasnio da „Većina ljudi oslikava zidove u kojima je voda, no u ovom bloku kuća smo pokušali staviti različite vrste šarenih riba u njih. Lijepe su, ali problem nastaje kad uginu, što je loše za filtere, tako da cijela stvar baš nije bila uspješna. Moći gledati ribu čak i u mraku je vrlo umirujuće. Nećeš imati nikakvih problema sa spavanjem.” zaključio je.

Odmah sam utonuo u san, što pod utjecajem marihuane, što prirodno smiren umirujućim svjetlom gotovo savršenog proljetnog popodneva.

Peto poglavlje

Po gradu: rad i igra

Probudio sam se ujutro nakon što su djeca počela juriti kroz prizemlje, ali sam ostao u krevetu dok nisu otišla iz kuće. Iako su moje aktivnosti bile uglavnom opuštajuće od kada sam na planini upoz-

„Zdravo djede!” rekla je djevojčica i zagrlila Aristotela.

Djevojčice su se vjerojatno igrale kraj rijeke, jer su imale ispleteno krune od cvijeća oko glave i maslačke zataknete iza malih ušiju. Dječak je bio par godina stariji i pomalo se držao po strani, no bio je očito uzbuđen što vidi djeda. Svo troje djece ga je izgrlilo.

„Djeco, ovo je moj prijatelj Tom, a Tome, ovo su Voltarine, Emma i Mikial. Tom će neko vrijeme ostati s nama.” objasnio je Aristotel.

Sjeli smo za stol koji je bio zaklonjen tendom, dok su djevojčice trčale prema kući uzvikujući „Mama, tata, mama, tata, došao je djed!” i to nekoliko puta na sav glas. Roditelji su ubrzo izašli pozdraviti nas:

„Zdravo Aristotele,” rekli su, „Tko je tvoj mladi prijatelj?”

Aristotel je ustao govoreći: „Ovo je Tom, a Tome, ovo je moja kćer Mollie i njen prijatelj Alexander.”

„Idemo samo nakratko pogledati da li je čaj gotov,” rekao je Alexander i okrenuo se prema meni, „Hoćeš mi pomoći oko toga Tom?”

Shvatio sam da Aristotel i Mollie žele malo vremena za razgovor, pa sam prihvatio taj poziv.

„Kuhinja se nalazi nedaleko...” rekao mi je Alexander i pozvao me za sobom.

Prošli smo pokraj tri kuće prije nego što smo stigli do ugla kratke ulice, gdje smo ušli u bijelu okruglu zgradu kakve sam vidio na uglu svake ulice u Crystal Brooku. Te zgrade su bile građene tako da se uvijek četiri kuće nađu jedna pokraj druge i između njih se nalazilo drveće na kojem su rastle kruške, jabuke, marelice ili šipak. Tu je bilo i mjesto za druženje s prirodnim stolicama oko kojih su rastle jagode, začinsko bilje, ljekovito bilje ili bilje za čajeve, ukratko, sve što se koristilo u kuhinji. U alejama solarnih kolektora izgledalo je kao da kolektori stoje u redu poput islamskih vjernika u molitvi, koji se klanjaju prema suncu kad god se sunce pomakne ovisno o dobu dana.

Alexander mi se na prvi pogled učinio plašljivim, pomalo zadubljenim u knjige i neambicioznim, no zapravo je bio vrlo intelligen-

tan, osjećajan i sasvim ugodan domaćin, koji je vrlo brzo shvatio da sam potpun stranac u Bear Cityju. Nastavio mi je pokazivati i objašnjavati neke praktične stvari vezane uz njihov život.

„Iako svatko ima svoju malu kuhinju u kući, rijetko tko je koristi. One uzaludno troše dragocjenu energiju. Zajedničke prostorije i uređaji su znato bolje od onih koje služe samo jednom kućanstvu. Imamo četiri vrste kuhala — na plin, solarnu i električnu energiju i drva. Plin dobijamo iz jezera i služi kao dobar dodatak kada ima malo električne energije. Solarno kuhalo možemo koristiti samo tijekom ljeta, kada ima dovoljno sunca. Kuhalo na drva koristimo samo kada ima mrtvog drveća ili kada obrezujemo voćke, što sve dolazi iz najužeg susjedstva.”

„Od kuda dolazi električna energija?” pitao sam.

„Iz raznih izvora: mikro hidroelektrana na potocima, iz aleja solarnih kolektora, ali i iz vjetrenjača koje se nalaze na obali.”

„Na obali?”

„Da, iako je grad u većoj mjeri samoodrživ na osnovu onoga što se nalazi unutar njegovih zidova. Dugačka neplodna obala koja se nalazi odmah iza ovih planina je prekrivena vjetrenjačama, sve do mora. Na tim vjetrenjačama u nešto zaštićenijim djelovima mora sada rastu koralji koji se prije nisu imali za što uhvatiti, dok dalje na moru raste jedna vrsta morske trave. Cijeli projekt je stvorio vrijednu osnovu za stvaranje različitih eko sustava. Puno novih blokova vjetrenjača je izgrađeno nakon što je Aristotel facilitirao u sukobu između regija Bear Cityja i Cat Rivera oko broja medvjeda, jelena, lisica, vukova i velikih mačaka koje su prelazile iz naše regije u njihovu i ometale njihov poljoprivredni način život, koji ne ostavlja puno prostora za medvjede i vukove. Aristotel je postigao dogovor oko toga da se električna željeznica proširi do Cat Creeka, unatoč tome što oni radije koriste konje i kola. Naime, strah u toj regiji nije bio vezan toliko uz mogućnost napada divljih životinja na ljude dok rade na poljima, već je više bio vezan uz putovanja tijekom noći, kada bi išli posjetiti svoje obitelji u susjednim ili udaljenim selima. Taj problem je uspješno riješen proširenjem željeznice. S druge strane,

„Gledaj,” rekla je Molie nestrpljivo, „vjerojatno će im biti dosta matematike o kojoj stalno slušaju od Alexa i mene. Vjerojatno će raditi nešto drugo u svakom slučaju... uostalom, tko može znati što će raditi? Sigurna sam da im Cat Creek neće naškoditi. Mikialu bi čak mogao biti od velike pomoći, jer on je puno prizemljeniji od blizanki i mrzi život u gradu.”

„Slušaj, tata,” zaključila je, „ne želimo otići i živjeti ovdje u divljini. To u potpunosti poražava funkciju Bear Cityja, koji bi trebao biti 100% samoodrživ grad u kojem žive svi stanovnici bioregije i time ostavljaju sve ostalo da se samo po sebi razvija u potpunom miru. U Cat Riveru stvari rade drugačije. Imaju nešto prirodne divljine, no nisu prisiljeni živjeti u 1000 godina staroj rođendanskoj torti.”

Aristotel je, izgledajući još uvijek vrlo umorno, rekao:

„Izgledaš vrlo odlučna u tome da odete i izgleda da ćete otići što god ja rekao, a već sam rekao i previše.”

Iznenada me opet primjetio i vrlo sretan što postoji neka treća, neutralna osoba, rekao mi: „Trava je uvijek zelenija na drugoj strani brda. Puno mladih dolazi iz Cat Rivera u Bear City na studij, a jednako toliko ljudi odlazi tamo kako bi se opuštili. Preseljenje ljudi u oba smjera je podjednako i ne predstavlja nikakav problem. Samo što sve to izgleda pomalo besmisleno. Zašto ljudi jednostavno ne ostanu kod kuće i kada im se ukaže prilika za putovanjem, onda u potpunosti iskoriste tu priliku?”

„Nemoj ga slušati,” rekla je Mollie veselo, „Cat River i Bear City se nalaze vrlo blizu. Tamo je način rada drugačiji, ali svi mi živimo u istom dijelu svijeta i razumijemo probleme s kojima se susrećemo. Bear City je samo jedan mali dio široke regionalne mreže. Salt Marsh, Green Meadows, Stag Falls, Bullawara Desert, Cat River i mi djelimo isti riječni sistem i imamo regularne međuregionalne sastanke o vodama, kao i mnoga druga kulturna, politička, industrijska i sl. okupljanja, koja se stalno događaju.”

U tom trenutku se Alexander vratio sa četiri tanjura punih pečinskih gljiva, špinata i graha. Počeli smo jesti, a ja sam bio sretan

kompjuterskih pogrešaka i kako bi pomogao mlađima u snalaženju. I tata, stvarno nam je dosta Bear Cityja. Oboje smo matematičari i tehničari, međutim ne želimo provesti cijeli život u ovom bio-tehnološkom eksperimentu. On može savršeno funkcionirati kao svoj eko sustav, biti u potpunosti izgrađen od prirodnih, organskih materijala, kao i potpuno integriran u ekologiju ove regije, međutim, u svakom slučaju je riječ o umjetnoj tvorevini, a ne prirodnoj. Čovjek se svega prije ili kasnije zasiti,” zaključila je, „a bilo bi krasno izgubiti taj osjećaj kako smo samo dio bio-mašine.”

„Počinješ zvučati kao Jack.” primjetio je Aristotel u polušali, iako je dobrim dijelom zazvučao ozbiljno.

„Pa što i ako počinjem zvučati kao on? Ti bi ga malo češće morao slušati.”

Aristotel mi se po prvi put od kada sam ga upoznao, unatoč svojim godinama, učinio starim. Rekao je umornim glasom: „Jack je danas u gradu i ide u Cat Creek tijekom ljeta. Zašto ne odete s njim i pogledate kako stvari stoje prije nego se definitivno odlučite na odlazak? Moja glavna briga su djeca. Iako je Mikial pomalo spor, blizanke puno obećaju. Obje su otišle prošle godine na predavanje „Uvod u brojeve”, koje je organizirao Učiteljski kolektiv.”

Napravio je kratku pauzu.

„Ono što želim reći je da si ti imala puno koristi zbog svog poznavanja matematike. Jedino što će djeca naučiti u Cat Riveru je već 500 godina zastarjelu priču o revoluciji, prije nego postanu pastiri ili poljoprivrednici u nekom malom, izoliranom selu, gdje će im puniti glave budalastim hipi besmislicama o astrologiji, obožavanju Zemlje ili magiji. Svatko normalan u Cat River regiji dolazi ovdje studirati znanost, medicinu ili tehnologiju.”

„Tata, to stvarno nije fer reći i ti to znaš.” rekla mu je Mollie.

„Ah, znam da nije fer.” odgovorio je Aristotel. „Cat Creek je krasno mjesto i svi ga volimo. Samo što stvarno strastveno brinem o vrijednosti znanja, svakog znanja i mislim da sva djeca, uključujući i moju unučad, moraju imati pristup tom znanju.”

stvorena je i svijest o tome da odlaganje viškova povrća i žitarica u blizini kuća privlači medvjede, što je uzrokovalo nekim promjenama i na tom planu. Aristotel je pomogao postizanje konsenzusa između ove dvije bioregije i time je zaslužio veliko poštovanje u zajednici, no to je bilo prije 30 godina pa mlađe generacije nisu puno čule o njemu.”

Iz lonca punog sada već kipuće vode počela je izlaziti para.

„Tko vodi brigu o kuhinjama?” pitao sam.

„Uglavnom stariji ljudi koji se ne mogu kretati daleko. Oni se većinom brinu i o vrtovima. Naravno, ako netko napravi veći nered u kuhinji, to nitko neće počistiti za njima. Naše posuđe za jelo napravljeno je od biljnog materijala koji se može kompostirati, što smanjuje potrebu za pranjem suđa, peru se jedino lonci i kuhinje. Većina ljudi nema problema s pranjem jednog ili dva lonca. Odjeća se također može proizvoditi od materijala koji se kasnije kompostira. Svečana haljina može postati rajčica kroz šest mjeseci, a pelene mogu ići direktno u jezera... ribe ih obožavaju. Time se smanjuje potreba za pranjem odjeće, no bez obzira na to, u svakom bloku kuća postoji zajednička praonica. Centre za brigu o djeci vode članovi i članice kolektiva za čuvanje djece, koji se stalno izmjenjuju, a lokalne mreže međusobne pomoći brinu o djeci dan i noć, ako je to potrebno. Kućanski poslovi, u onom klasičnom smislu te riječi, su gotovo potpuno nestali.”

Pomislio sam na male kuhinje svakog kućanstva, natrpane gomilom elemenata i na količinu rada koji se stalno ponavlja. Zamisli samo koliko bi vremena i energije bilo uštedeno kada bi svi otišli po vruću vodu za čaj u zajedničku kuhinju, umjesto da svatko za sebe grije vodu?

„Vrlo, vrlo praktično...” promrmljao sam za sebe.

„Kamilicu ili crni čaj?” pitao je Alexander.

Osjetio sam potrebu za malo stimulacije pa sam izabrao crni čaj.

„Ostali će kamilicu, a za djecu imamo sojin *milk-shake* od jagoda.” rekao je Alexander, pokazujući na spremište puno mlijeka. Stavio

je šalice na pladanj sličan slikarskoj paleti za boje, koji je imao rupe u koje se smjeste šalice, tako se ništa ne prolje.

Kada smo se vratili do kuće, Aristotel i Mollie su imali problema s djecom koja su postavljala pitanja o svemu. Čak ni shake od jagoda nije pomogao da se smire. U jednom trenutku Mollie je odustala i rekla:

„OK, s obzirom da je prvomajski festival sutra, možete se igrati sa svojim novim kostimima ako želite,” dodajući s nešto ozbiljnijim tonom, „ali samo ako ne idete do rijeke i držite se obližnjih parkova.”

Djeca su odjurila u kuću i brzo izjurila van u svojim krasnim kostimima. Blizanke su bile prerusene u par paunova, a Mikial u malog medvjeda. Pitali su Aristotela što misli o njihovim kostimima... A on je na mudar način, baš kao i svaki djed odgovorio da su to najbolji kostimi koje je ikad vidio.

„Sad kad smo djedu pokazali kostime, možemo li se ići igrati van?!” uzviknula su djeca u isti glas.

„Možete.” rekla je Mollie, a djeca su odjurila u smjeru rijeke.

Ispijali smo čajeve u tišini, sretni zbog malo mira.

„Mislim da susjedi nisu nahranili kokoši. Trebalo bi otići i donijeti im nešto iz kuhinjskog otpada.” rekla je Mollie.

„Neka, ja ću otići,” rekao je Alex, „stvarno su nemarni kad god ih dobiju.” Okrenuo se prema meni i dodao: „Odgovornost za njih se rotira. Kada povrće počne izbijati iz zemlje, premjestimo ih na drugi komad zemlje, jer kokoši grebu zemlju, jedu insekte i daju prirodno gnojivo. Upravo su počele davati jaja. Mogao bih uzeti nekoliko dok sam tamo. Što mislite?”

„Jutros smo već jeli gušćja jaja,” rekao je Aristotel u naše ime. Sagnuo se i podigao svoj rukask, „ali imam nekoliko pećinskih gljiva koje sam pokupio jutros u Steppingtonu.”, te otvorio svoju torbu kako bi ih pokazao Alexu i Mollie.

„Mmmm, njam,” rekla je Mollie, „možemo ih spremati sa špinatom, ima ga kod Roxy u vrtu. Možeš li ga donijeti Alex dok si u kuhinji?”

„Dakle, misliš li da bi smo se trebali preseliti u Cat Creek,” rekla je Mollie svom ocu, brzo dodajući, „sad kad je majka mrtva, a Alex i ja smo tako zasićeni Bear Cityjem. Ah, a to bi bilo tako dobro za djecu.”

Aristotel, koji je izgledao kao da još uvijek nije siguran koliko je to dobra ideja, je rekao: „A što je sa svemirskim programom na kojem ste tako dugo radili? Posljednje dvije godine ste toliko rada uložili u stjecanje članstva u Svjetskoj astronautičkoj federaciji i kolektivu za održavanje satelita. Samo zamisli to slanje letjelice u svemir koja je sastavljena od biljnih ekstrakata. To doslovno znači slanje hrane i života u svemir. Po onome što do sada znamo, probna raketa nikada neće istrnuti u svemiru, što znači da bi netko od nje za tisuću godina mogao napraviti obrok. Ne misliš li da je to divna ideja?”

„Ah, tata!” rekla je uz smiješak, „Samo ti nastavi. To je sve sranje. Vjerujem da će raketa biti samo hrpa prašine prije nego napusti naš solarni sustav. To je tek proba. Iako naše botanokemikalije mogu izdržati zagijavanje od poletanja i prvih 30 minuta misije, naša daljnja predviđanja nisu tako obećavajuća.” zastala je i nastavila u obrambenom tonu: „U ovom trenutku samo govorimo svim bioregijama u svijetu: Hej, gledajte, možete se odmaknuti od metala i keramike, čak i u svemiru. Sve što pošaljemo u svemir tehnički može biti u stanju održavanja neke vrste biološkog života.”

„Pa, drago mi je što još uvijek vjeruješ u sve to.” rekao je Aristotel s očitim olakšanjem, jer je to značilo da želja za preseljenjem u Cat Creek nije plod depresije.

„No, nije to baš istina.” rekla je namještajući se u stolicu. „Znaš, tata, cijeli tim je premoren. Kompjuter će analizirati sve mogućnosti. Naravno, ostati ćemo ovdje do poletanja koje će biti sljedeći tjedan, a ekipa popravljala posljednjih par problema na lansirnoj rampi. No, svima nam je dosta, ne samo Alexu i meni. Vrijeme je za smjenu generacija, neki novi, mladi ljudi bi trebali preuzeti projekt, a već ih ima nekoliko. Dobri stari Peter, iako je odlučio definitivno otići u mirovinu, još uvijek je tamo kako bi bili sigurni da nema nekim